MAKAMDA

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ
(DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan)

Şiir:

ŞİİRLER I	Monna Rosa
ŞİİRLER II	Şahdamar/ Körfez/ Sesler
ŞİİRLER III	Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER IV	Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu
ŞİİRLER V	Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER VI	Ayinler/Çeşmeler
ŞİİRLER VII	Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VIII	Ateş Dansı
ŞİİRLER IX	Alınyazısı Saati
GÜNDOĞMADAN	(Şiirlerin Toplu Basımı)

Hikâye:

HİKÂYELER-I	Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER-II	Portreler

Piyes:
PİYESLER-I • ARMAĞAN

Çeviri Şiir:
BATI ŞİİRLERİNDEN • İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

Düşünce:
RUHUN DİRİLİŞİ • KIYAMET AŞISI • ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV • İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ • DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE • İSLÂM• İSLÂMIN DİRİLİŞİ • DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ • İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ • YİTİK CENNET • GÜNDÖNÜMÜ • MAKAMDA • DİRİLİŞ MUŞTUSU • DÜŞÜNCELER I-II • FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I-II-III • YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II • UNUTUŞ VE HATIRLAYIŞ • VAROLMA SAVAŞI • ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN • SAMANYOLUNDA ZİYAFET

Deneme:

EDEBİYAT YAZILARI-I	Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI-II	Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI-III	Eğik Ehramlar

İnceleme:
YUNUS EMRE • MEHMED ÂKİF • MEVLÂNA

Günlük Yazılar:
FARKLAR • SÜTUN • SÜR • GÜN SAATİ

SÖYLEYİŞLER

Röportaj:
TARİHİN YOL AĞZINDA

Konferans:

ÇIKIŞ YOLU-I	Ülkemizin Geleceği

Meydan konuşması:

ÇIKIŞ YOLU-II	Medeniyetimizin Dirilişi
ÇIKIŞ YOLU-III	Kutlu Millet Gerçeği

SEZAİ KARAKOÇ

MAKAMDA

5. baskı

DİRİLİŞ YAYINLARI
Nuruosmaniye Cad. Derin Han, No: 8/1
34410 Cağaloğlu-İstanbul Tel: (0212) 519 04 57
Posta Çeki: 348155
www.dirilisyayinlari.gen

Diriliş Yayınları : 26
Birinci baskı : 1980
İkinci Baskı : 1985
Üçüncü Baskı : 1995
Dördüncü Baskı : 2005

BU KİTAP

Bu kitaptaki yazıların "Sallantı" isimli yazıya kadar olanları, **Diriliş Pazartesi-Perşembe Günlüğü**'nde, Mayıs 1977 - Temmuz 1978 tarihleri arasında, diğerleri ise Aylık **Diriliş** Dergisi'nde, Ekim 1979 - Ağustos 1980 tarihleri arasında, "Zülküfül Makamında" ya da "Makamda" üstbaşlığıyla yayınlanmış olup daha sonra kitap haline getirilmiştir.

© Diriliş Yayınları. BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, çevirisi yapılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, Internet dosyası açılamaz).

Dizgi-İçdüzen: hayalevi tasarım
Baskı Cilt: Bayrak Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. No: 14/2 Topkapı / İstanbul
İstanbul - Şubat 2012

MAKAMDA

SÜT

Diriliş oluşumu, bir açıdan, bir mirastır. Ancak, bir başka açıdan da, yepyeni bir doğum.

Dirilişin yüreğinde, tarih, anonim miras, böbrekteki bir taş gibi durmaz, canlı damarlarında kan gibi dolaşır. Ve bu kan süte dönüşür: diriliş neslini emziren süte.

Diriliş, ruh metamorfozu olayıdır. Ortam tazelemesi işidir. Bunu omuzlayacak nesil, önce kendisini tazelemiş ve yenilemiş bir nesil olacaktır.

Ölülerin dirilişi sağlamasına imkân yoktur. Diriliş, dirilmişlerin işidir.

Eğer, diriliş, sadece bir mirastan ibaret olsaydı, diriliş hizmetlileri, mirasyediden başka bir şey olmazdı. Oysa, gerçek diriliş hizmetlileri, bu miras tohumunu öylesine çiçeklendirenler ve yemiş-

lendirenlerdir ki, ileriki nesiller, belli bir varoluş aşamasına ermiş eserden ölüm kokusunun zerresini bile alamayacaklardır.

Tam tersine, Diriliş Anıtından, hayat baharının, gençlik rüzgârının, ibda sevincinin, inşa muştusunun kokuları yayılır dört bir yöne.

KALE

Senin ruhun Tanrı'nın gizli kalesidir. Gece gündüz gözünü kırpmadan onun bekçiliğini yapmalısın. Kem gözlerden saklamasını bilmelisin sırrını. Yılanların zümrüt gözleri, temmuz sıcağında, seni albeni tuzağına düşürüp, aşırmasınlar mücevherini.

Aklın bir kılıç olsun, duygun bir kalkan, bilgin de bir zırh. Göze görünmez şer çerisine karşı bunlarla donanmış olarak, ruhuna, yaban kişilerin ellerini değdirmemeleri için savaş.

Her yandan hisar ve burçlarına sızmaya çalışacaklardır ruh iç kalesinin düşmanları. Ve bu düşmanların paravanası olanlar; şu veya bu planda onlarla anlaşmış, uzlaşmış, barışmış olanlar.

Maskeyle yüzün doğal derisi arasındaki belirgin fark gibi, bunlarla gerçek dâva erleri arasında

da net bir fark vardır. Bu farka, sezgini geliştirerek erebilirsin.

Ruh kalendeki hiçbir taşı, hatta kerpici hor görme. Onları yabancıların altından yontma yapı taşlarıyla bile değişme. Asıl altın senin taşında, senin kerpicindedir.

Kaleni dıştan olduğu kadar, hatta daha fazla, içten onar. Dayanaklar ve desteklerle güçlendir. Çeliğine su ver boyuna. Temellerini süreklice gözden geçir.

Kalenin kalbini gökyüzüne bir ayna gibi tut. Aynadaki işaretler sana istediğin haberleri verecektir. Pencerelerini yalnız günışığına aç kalenin. Yalnız güneşe aç. Yalancı ve yapma ışıklara ihtiyacı yok odalarının.

Kale kapısına getirilmiş yabancı bal ve çiçekleri geri çevir. Zehirlidir onlar. Sen kendi bahçendeki çiçeklere ve o çiçekler üzerinde dolaşan arıların biriktirdikleri bala bak. Asıl bal o bal, asıl çiçekler o çiçeklerdir.

LÂMBADA DİRİLİŞ

Karanlıklar içinde, ta ötede, gecenin zerrelerini titreştiren, ufak bir lâmba yanmaktadır.

Ve sen, korkunç dikenli tellerle örülü bir ormanda, yapraklar ve dallar arasıdan sana kadar incecik ışığı ulaşan o lâmbaya doğru yol almaktasın.

Sen, karanlıklar içindesin ve o lâmba, doğacak tek fecrin umut fanusu gibi durmakta.

Âb-ı hayatı, kat kat karanlıkların surlarını aşarak bulmaya çalışan Zülkarneyn gibisin sen.

Ve o lâmbanın ışığı, fizikötesi trafiğinin yaktığı yeşil ışık, âb-ı hayatın ta kendisi...

Soruların, kuşkuların, kaygıların zamanı değil. Hedefi gözlemenin, gözden kaybetmemenin, rüzgâra ve kıpırdayan eşyaya dikkat etmenin, hışırtıları değerlendirmenin, en sürekli sükûnet içinde alarm halinde olmanın zamanıdır.

Anılar, duygu kamaşması ve umut kırılmasına yol açmamalı. Tam tersine, en kritik anlarda çağrılan tecrübeler gibi çıkıp gelmeliler.

Lâmbaya varış, ne güç!.. Ama vardığın an, göreceksin ki, o lâmba senin içinde, ruhunun tam yüreğindeymiş.

Bir mucize lâmbasıdır o lâmba. Ya da mucizeli bir lâmbadır. Ruhunu, mucize şimşeğiyle yakmazsan, o lâmbaya ulaşman mümkün olmaz.

Mucize şimşeklerinin bitmez sağnağı olan Kitap, senin ruhunu, bin tehlikeli ve el değmemiş ormanın içinden burak gibi geçirerek o lâmbaya ulaştıracaktır. Yeter ki, onu, niyetlerin en halisine, bu halis niyetler harmanisine sarmasını bilesin. Yoksa, ruhun, nur alevi şeklinde yanacağına, kömürleşir ve kapkara bir yeraltı damarı halinde kaskatı durup kalır.

Ruhun, ölü durumda. Onu o lâmbaya yaklaştırdıkça, ya da, daha doğrusu, o lâmbayı içinde yakmasını bildikçe, yavaş yavaş dirildiğine şahit olacaksın. Bu öyle bir şahitliktir ki, öte dünya Tartısında, kendi kendine şahit olmanla denktir, âdeta.

Sen yürürken, tilkiler karşına çıkacaktır. Gülümse ve geç. Tavşanlar çıkacaktır, ürkütmemeye bak onları, yoksa, fazla korkudan, aşırı bir sıçramayla kendilerini belli eder ve yutmak için açılmış ağızlara yem olurlar. Kaplanlara rastlayacaksın, kendini korumasını bil. Ve aslanlar göreceksin: "selâm!" deyip yoluna devam et.

Ve dikkat et ki, ayağına bir yılan dolanmasın, parmağını bir akrep sokmasın. Maymunların yukardan atacakları hindistan cevizleriyle kafan kırılmasın. Ve cinler, gulyabaniler, dudağındaki dualarla etkisiz hale gelecek; göze görünen nice karaltı, ağaç gölgeleriyle birlik, geceye karışacak.

Ve sen yürüyeceksin. İçinde yanmış o lâmbaya varma aşkının mumunu rüzgârda söndürmemeye nice özen göstererek, yürüyeceksin. Yoksa bu yolda, en ufak bir özensizlik, ruhunun mumunu söndürür. Ve o söndü mü, birdenbire, ta ötede, karanlıklar içinde, gecenin zerrelerini titreştirerek umut ışığı saçan o küçük lâmbanın da bir daha yanmamacasına söndüğünü görürsün. Ve o zaman, işte sen, her yönden çepçevre karanlıklarla, açılmaz ve sökülmez karanlıklarla kuşatılmış olarak, gömülmesini bekleyen bir ölüden farksızsın.

GÖREV

Diriliş Toplumunun üyesisin sen. O toplum şimdilik hiç ortalıkta gözükmese ve senden başka o toplumun üyesi olmaya aday tek kişi olmasa da. Değil mi ki sen varsın, o toplum vardır. Bir toplum halinde, bir potansiyel halinde de olsa, Diriliş Toplumu vardır.

Nereye akıp gittiği bilinmeden milyarlarca akıp gelen insan yığınlarının maddî güç ve görüntüsü seni ürkütmemeli. Bu korkunç hacimde senin incecik ruhunun mumunu üfleyecek rüzgâr etkisinden eser yoktur. Yeter ki, ruhun, kendi panigiyle kendi mumunu söndürmüş olmasın.

Seni yoksayacaklar, sen daha çok var olacaksın. Seni yadsıyacaklar, yeryüzüne çektiğin silinmez izlerle sen kendi kendini onayacaksın. Baktığın aynaları kararacaklar, ama bakmaktan asla vazgeçme. Bakmakta ısrar et. Bu ısrarın, bu ısrarlı bakışınla kararan aynalar aydınlanacak.

Sen, nergis gibi veya Narsis gibi boynunu eğip suda kendini seyrede ede içe kapanışın tutsağı olarak solup gidemezsin. Dimdik dur, suya eğilme. Sen suyu değil, su, çiçek, kuş ve ağaç, seni seyretsin. Nergisler ve Narsisler kendilerini sende seyredip solup gitmekten kurtulsunlar.

Sen, hilkate Tanrı'nın muştususun. Tevazuda mayalanarak Kevsere dönüşen muştu vecdinin şarabısın. Korkma, topraktan doğma şaraplar seni çarmıha geremezler. Buna yeltenseler, Hazreti İsa gibi, diriliş ülkesinin kırılmaz, eskimez, ölmez kadehlerinden biri olursun.

Diriliş Toplumu, Diriliş Kenti ve Diriliş Devleti.. Diriliş düşüncesi ve estetiği.. Diriliş inancı ve ahlâkı.. Hepsi, seninle, salkım salkım yemişlerle donanmış asmalarını zamanın yükselen duvarına atacaklar. Güneş o asma yapraklarını mevsim mevsim ipek bir giysi gibi kıvamlandıracaktır.

Yerinde mayalan, dostum. Yeraltı suları kaynakları gibi özbenliğinde birik. Günü gelince toprağın bir yerinden çıkacaksın ve susuzluktan çatlamış dudakların uzanacağı son kurtuluş ab-ı hayatı sen olacaksın.

Toprağa düştün, ana rahmine düştün bir kere. Doğuş kaçınılmazdır. Ölü doğmamak için çevrendeki boğucu bungunluğa diren. Bu direniş, bir gün dirilişinden nasibini alacak olumluluk bilincine erecektir.

Mühletini iyi kullan. Ölümün aralığından verilen mühleti. Kendini mühletsiz bırakırsan, yâni

mühletini eşyanın çekimine kaptırıp elden kaçırırsan, yaşamın ve varoluşun, anlamını yitirir. Ve o vakit, ölüm sınavında kurumuş bir çınar gibi devrilirsin.

Oysa, asıl varoluş, o sınavdan sonra. Yaşam deneylerinin toplam armağanına kavuşacağın günü, bugünden, çırılçıplak ve yoksul bir kınanma saatine çevirmeğe gönlün râzı olacak mı, ya da nasıl râzı olacak, çocuk?

Burdaki işini unutma. İşin, ölümden sonraki o büyük şölen geometrisinden bir gölge düşürebilmek buraya. Diriliş toplumu, böyle bir simetri muştusudur. Kendini bu muştuya adadığın ölçüde sen sensin. Yoksa başkasını kendinde konuk etme mutsuzluğuna mahkûm olacaksın ömür boyu. Oysa sen bu dünyada tutsaklığını değil, özgürlüğünü belgelemek için bulunmaktasın.

Ekmek mi, özgürlük mü? Dirilişçi olan sen, bu çıkmaz sorunun tuzağına düşemezsin. Senin ekmeğin özgürlüktür. Sen, özgürlüğünü, hakikata bağlanma özgürlüğünü kazanmazsan, yediğin ekmek, bir nimet olmaktan çıkacak, zehirli ve haram bir ekmek olacaktır.

İnsanlık, bir tür hayvan topluluğu yönünü almış, hızla, düşüşünün sıtmasını hummaya çevirmekte.. Bu sıtmanın ve bu hummanın ilâcı, senin toplumunun kuruluşunda.

Başka seçenek yok.. Senden ve toplumundan başka gerçek seçenek yok, insanlık için. Bunu o bilmese bile sen bilmelisin. Bu bilinçte olmak zo-

rundasın. Bilincini bu özde yoğurmak, borcundur.

Suya, toprağa, havaya ve ateşe, eskilerin dört unsur dediği hayat öğelerine, ruhundan, bir aşk ve umut, muştu ve devinim, diriliş dönüşümü mayasını katmaya çalışmalısın.

Seni, gözle görünmez, parçalayıcı aslanların önüne atsalar da, seni yâni ruhunu.

Makinalar kentinin gladyatörleri, dişleriyle, yapıtlarını didik didik etse de.

Görünüm estetiğinin büyüsü bir ay çekimi gibi gönlünü dönüşsüz bir yaprak dökümü mevsimine sürüklemeye kalksa da.

Ne yaparlarsa yapsınlar, sana düşen, her sürede ve her yörede kendini ve Toplumunu kurma çabanı kesintisiz ve katkısız bir şekilde devam ettirmektir.

Ta, göğe çekilmiş gibi olan İlâhî Site, Diriliş Sitesi yere ininceye kadar.

Bu yolda ölsen, ölümden sonraki hayatta, çıplak gözle, o siteyi göreceksin zâten.

KOŞU

Hayat, bir koşu, bir yarıştır. Engelli koşu, ya da sabotajlı yarış. Ruhun, önüne çıkan engelleri devire devire varacağı Hedef, yaşamaya anlam verecek ve amaç belirleyecektir. Kayıtlar ve şartlar çerçevesinde, insan, bu koşuyu, bu yarışı amaçtan yoksun bırakmadığı, hedef doğrultusundan saptırmadığı, anlamına kavuşturduğu ölçüde insandır. Dış başarılar da ancak iç başarıyla barışık oldukları vakit önem kazanır. Erdem, ne yaşamada, ne de onu çevreleyen şartlardadır. Erdem, " yaşaman" la şartların bir araya geliş veya getirilişinde amacı gözden kaybetmeksizin ilerlemekte, sürekli olarak amaçta amaçla dirilmekte, diri kalmakta ve diri kalmak için mitlere yakışır boyutta kahramanca direnmekte, direnebilmektedir. Erdem, ruhun sürekli dirilişidir yani. Ölen benlik Narsis'inin külleri arasından özbenlik İsa'sının gözükmesidir devamlı olarak. Sürekli dirilmeyen ruh,

ölmüş, gerçekte yarışı kaybetmiştir, dış başarılar açısından durumu ne olursa olsun.

Amaca gelince, o, ruhun yücelebildiği kadar yücelişidir. Estetik, düşünce ve iş de insanı bir parça yükseltir, hatta bir parça yüceltir; ama, asıl yükseliş veya yüceliş, bunlardan sonra, bunların ötesinde başlar. Estetik, bilim ve iş, insanı bir yere kadar götürür. Ondan sonra başlar ruhun amaca varış yarışı. Değiştiren, fakat değişmeyen, ezelî ve ebedî yaratıcıya varma koşusunda en ileri noktaya kadar gitme bilinç ve iradesidir bu yarışın amacı. Tanrı'yı, ruhun en derin noktasından bilme ve O'nun ahlâkıyla ahlâklanmadır. Niyetlerin, eylemlerin, hep, Allah'ın razı olacağı bir mayalanış kıvamına ermesidir bu koşuda amaç. Tanrı korku ve sevgisini kalbe süreklice yerleştirme, bu aşk ve vecdle, eşya ve zaman çalkantılarının üstünden aşmadır. İlâhî Site'yi gerçekleştirme misyonuyla, ruhu, olayların, değişimlerin üstünde tutma erliğidir. Mutlak'ın mesajını ruhlara ve eşyanın nabzına geçirme diriliğidir.

Engeller ve şartlar bütününe gelince; bu da eski Yunan düşünüşündeki sfenks kavramının insandaki karşılığı olur. Ölüm Bulmacası'nın çözümü yani. Şart şart, durak durak ölümün sırlarını açma, ölümün her yokedici atılımında, ruhu, dirilişle dalgalandırma. Ruhu, Mutlak'ın sancağı gibi dalgalandırmak. Ölüm araçlarını tanrılaştırma yüzünden ruhun ölümüne düşme tehlikesiyle savaşım. Ruhu, kırıldığı, parçalandığı yerde bütünleme çabası. Şartlar sınavını benimseyiş ve zafer-

le taçlandırış. Ruhun, amaca doğru yılmaksızın koşusunda, tabiattan, hatta fizikötesinden kaynaklanan engellerle didişmesi; umut ve güvenini yitirmeden, hakikatla dopdolu ve dipdiri duruşu. Erdemin özü, işte bu akışta, bu donanışta saklı.

Yarış, insanın kendini amaca adayışıdır. Amacı, hayatın anlamı yapmaktır koşu. Ödül, koşunun, yarışın içindedir; koşunun ve yarışın kendisidir. İslâmı benimsemiş insan, bir koşu, bir yarışla özdeş, durmaksızın ilerleyecek, (tam insan / insan-ı kâmil) olmağa doğru gidecektir.

Çağımızda çılgın batı insanı, şer yolunda koşmaktan yoruldu. İslâm insanının (hayr) yolunda koşusuna başlamasının tam zamanı.

Diriliş koşusunu başlatmak gerekli. Dış koşusuyla birlikte iç koşusunu başlatmalı bu yeni insan. Kökleri tarihin derinliğinde olan yeni İslâm insanı. Diriliş insanı. Çiçeğinde kökünün düşünü gören ağaç örneği, yeni insan, köklerden çiçeklere kadar, koşusunu başlatmalı bu diriliş baharı mevsiminde. Issız kırlardan büyük kent bulvarlarına kadar.

Doktrinler, salgın hastalıklar gibi insanlığı kavurup duruyor çağda. İnsanlar, imân boşluklarını, bu sahte inançlarla doldurarak saralılar gibi kıvranıyorlar, hezeyan devinimleriyle insanlığın ölümüne eylemlerinden bir mozayık parçası ekliyorlar. Diriliş ruhu, bir koşu ve yarış biçiminde, insana bir şifa gibi gelecek, bu salgınların kökünü kazıyacaktır. Zulmün, terörün, sömürünün, ru-

hun koşusuna engel olan bütün bu nefs ve şeytan düzenlerinin barikatlarını deviren safkan diriliş atlısı, kıyametin bir atlısı gibi, bir gün, ufuktan İsrafil'in sûrunu andıran haykırışıyla gözükecek, deccal koşusuna son verip mehdî koşusuna trafiği açacaktır.

Bu koşunun, bu yarışın havasından bir koku almamış olanların tarihî diriliş aksiyonunda yerleri yoktur. Onlar, bal yapan arılar gibi olmak yerine yapılmış balı kirleten sinekler gibidirler. Onlar koşu ve yarış zahmetinden kaçmış, nefsini bu koşuda kamçı üstüne kamçı kanatmaktan ürkmüş, bin zahmetle elde edilen manevî diriliş nimetlerini maddeye veya nefsânî sultalara çevirerek şu kısa ömrü dünya adamı olarak şenlendirmek istemişlerdir. Bunlar, koşucunun, "ayağına çelme takan gölge"leridir. Şaha kalkmış atı, ani sürprizlerle parlatmaktır niyetleri. Ama boşuna çırpınış! Kaderin misyonuyla şaha kalkmıştır at. Onu ürküteyim, korkutayım derken, çelikten nallarının altında ezilip kalmak da var.

Ah, bu koşu, bu yarış, ne tehlikeli, ne heyecanlıdır Rabbim! İnsanın yalnız alnından değil bütün vücudundan ter boşanır. Seyirciler tribününde ise, tarih boyu gelip geçmiş peygamberler, veliler var. Onların önünde koşmak. Ne zor, ne çetin, fakat ne kadar şerefli bir ödev.

Zor ve çetin koşu. Ama unutulmamalı ki, insan, bu zorluğun ve çetinliğin üstesinden gelmek için yaratıldı. Bu yüzden melekler ona yardım eder. Allah, bu koşuda, bu yarışta, insanı, melek-

lerden kanatlarla, melek kanatlarıyla donatır.. İnsan, bu yarışta, melekle kanatlanır. İsrafil'in sûruyla koşu uyanıklığını kazanır. Mikâil'in gücüyle, omuz sığayışıyla ayağa kalkar ve koşu güvenini toplar; Cebrail'in soluğuyla da koşuya geçer. Sonuna kadar, bu sûr, bu omuz sığayış, bu soluk onu yalnız bırakmaz. Ve insan, koşunun ilk büyük aşamasını bitirdiği an, melek kanatlarının yandığı Son Sınırlar Ülkesinden içeri adımını atar.

GÖNÜL YOLCULUĞU

Kâbe, kalbin, mümin kalbinin sembolüdür. Din uygulamasının temel ilkelerinden biri de onu ziyaret olmasının hikmeti burda gizli. Bu yüzdendir ki, İslâm'ın ruhuyla diri kalmış kalemler, hep, gönülle Kâbe arasında bir özdeşlik bağı varsaymışlardır. Kâbe'den putları arındırma – ki İslâm tarihi bu aksiyonla somutluk planına çıkar –, gönüle yerleşen inkâr ve şüphe tohumlarını ayıklamanın dıştaki zaferine denk düşmüştür. Kişiden topluma, kişi hayatından tarihe uzanan İslâm diriliğinin köklü eylem verimi olmuştur bu arındırma.

Arınmış mümin gönüllerinden Kâbe'ye görünmeyen iplikçikler uzanır. Oraya varanlar, kendi gönüllerini de, bu iplikçiklerle gelip şelâleleşen inanç ırmağında yıkarlar. Ne kadar temiz gidilirse bu yıkama o kadar kolaylaşır. Kâbe, her çağda, müslümanların atan kalbi, vuran nabzı olur. Müs-

lüman ruhların kan dolaşımını bu yürek yönetir.

İslâm ülkelerinde, Kâbe'nin elçisi gibi, peygamber ve velî makamları serpilidir. Bu makamlar, mü'min gözünde peygamber veya velîlerin özelliklerine, görevlerine, gönlün ilgisini çeken işaret taşlarıdır. Hepsi, gönülleri, Kâbe'ye, Kâbe'nin ruhuna ve Kâbe'nin anlamına çevirirler. Ölümü hatırlatan türbeler, gönüllerdeki fâniler saltanatını yerle bir eder.

Evet, Haccın da ruhu vardır. Bu ruha kavuşmak için mümin hac yolculuğunu yapar. Böylece, hac yolculuğu, aynı zamanda, mümin kişinin gönlünden mümin topluluğun gönlüne yolculuk demek olur. Gönüller gönlüne yolculuk. Tarihi-metafizik gönüle yolculuk.

Bu yolculuk, **yurt yolculuğu** (sefer der vatan) dur, çünkü, orası gönüller yurdudur.

Bu gönül yolculuğunun bir kültürü vardır. Bu kültür öldüğü ve kuruduğu zaman, hac yolculuğunun vücudu kavrulmuş ve ruhu uçmuş, sadece kaskatı iskeleti kalmış demektir. Diriliş, her alanda olduğu gibi, bu konuda da, bu kültürü yeniden uyandırma, canlandırma, filizlendirme davranışını içermektedir.

Hac yolculuğundan dönenler, yurtlarına muştu taşırlar. Her yıl, duyanlar için, Kâbe'nin bir haberi ve bu haberin çekirdeğinde Kâbe'nin bir muştusu vardır. Bir uyarı, bir sevinç, bir ilerleyiş muştusu.

Namaz, oruç, zekât, bu kültürün kubbesini ayakta tutan sütunlardır.

Gönül yolculuğunu diriltmek, evet, çağımız müslümanlarının, yani diriliş erlerinin ruhlara aşılayacakları bir dinamizmle gerçekleşecektir.

Ruhî ilgiler, ekonomik ve politik ilişki gelişmeleri, gönül yakınlaşmasının, gönüllerin Ana Gönül'de birleşmesinin kokusunu taşıdıkları ölçüde, İslâmın Dirilişinden bir parça olur veya oluştururlar. Aksi durumlarda ise, aldatıcı görünüşleriyle, Amaç yolundaki gerçek yürüyüşten alıkoyan kımıldanışlar olmaktan öteye gidemezler; kervanı şaşırtan ve geciktiren taklit kümeleri olmaktan öteye...

Ne (iç) i inkâr et, ne (dış) ı, ne yüceliği ihmal et, ne derinleşmeyi, ne genişleme ve yayılmayı savsakla, ne yoğunlaşma ve durulmayı. Diriliş, böylesine çok yönlü bir gelişim için sarfedilen bitmez tükenmez bir çabadan sonra kazanılan bir ilâhî armağandır. Bu armağana lâyık olmaya çalış, ey mü'min gönlü. Ey, diriliş aşılı, kıyâmet nakışlı, mahşer atılımlı mümin gönlü.

Gönül yolculuğunun istediği sabrı, oruçla sağla.Geceleri yolu aydınlatacak meşaleyi, namaz tutuşturacak ve sönmezleştirecektir. Ve önderlerin ayak izleri, Yoldan sapmaman için sana armağan anıt – belgelerdir. Oruç ve namaz, üstüne katmerlenerek kilitlenen gurbet dünyasını, yâdlık âlemini dost bahçesine çeviren arkadaşları ve kardeşleridir ruhunun. Her an kırılıp tuzla buz olmaya hazır gönlün sırça sarayını vakit kaybetmeden onaran ilâhî mimarlardır. Ruhu bir cami gibi ışıklı kılan mimarlar... Sen bu mimarları hep beraberinde

bulundur ki, inanç kalende açılacak her gedik anında kapatılsın, surunda yıkılan her bölüm derhal yeniden yapılsın, uçan her burç hemen yerine yenisinin konulduğunu görsün. Onlarsız eksik insansın, ey yaratıkların en üstünü olarak yaratılmış olan.

Arzın en aydın ve diri insanları olması gereken müslümanlar, oruçlarını, namazlarını, haclarını kalite ve seviye bakımından en üst düzeyde tutmak zorundadırlar. Ve onları tek başlarına var kurumlar olarak değil, bütünle ve birbirleriyle sıkı sıkıya ilişkili bir kültür ve uygarlık varyasyonları olarak sevgiyle, tutkuyla benimsemek düşer inanmışlara, kıldan ince yolun, dümdüz yolun yolcularına.

Siyaset, bu inanç ve davranış etkinliğinin bir aracı olmak durumundadır. İslâmda siyaset, erdemin pusatlarından biridir. O araç olmaktan çıkıp amaç olduğu gün, fitne doğar. Fitne, yani bozuluş, çürüyüş ve yıkılış kurdu. Bu kurt, İslâm toplumunun yüreğine girmeye yol buldu mu, güvensizlik, şüphe ve inkâr tohumlarını açan, onları besleyip büyüten bir gübre ödevini görür. Gönlü sürekli olarak çalkalamak ve bu çalkalayışla yabancı maddeleri dışarı atmaya çalışmak gerekli.

Gönlün ulu yolculuğu ve sonra sılası. Yerinde dururken yolculuğunu, yani miracını bütünlemesi, yabancı kültür ve stratejilerle durmaksızın çarpışması, ve ölümü gömmesi ve dirilişe ermesi, bu hayatı yaşanmağa değer kılan kutlu öneriler ve borçlardır.

ZAMAN

I

Zaman neyi eskitmiştir? Gerçekte, eskiyen bir şey yok. Eskime, çoğu kez, umutsuzluktan doğma bir kabulleniş, bir kabullenişin izafet çerçevesidir. İmânın yokluğunda veya zayıflığında boy atan bir kuşku zakkumu, bir karanlık çiçeğidir. Hakikat eskimez. Küflü mağaraları açıp örümceklerin ve yarasaların salıverilmesine imkân bağışlayan, ruhun hakikata olan bağlılığını yitirişidir. Diriliş aşkını taze tutmayan, sürekli olarak yenilemeyen ruh, eskir ve yeni maskeli antikliğin veya arkaikliğin hücûmuna uğrar. Böylesi bir ruh için, kötülükler kutusunun kapağı kaldırılmıştır, ölüm mağarasının ağzı açılmıştır. Gün kararmış, zaman donmuştur. Sanrılar, gerçeği bir balmumu gibi kaplamıştır; boğmak için. Sahtelik, erdemsizlik, yalan köpürür böyle bir ortamda. Sabırsız ruhtur teslim bayrağını çeken. Sabırlı ruhsa, hakikat ka-

lesinde ayak direr. Onu hiçbir şeytanî hile, yerinden atamaz.

Yılmayan ruh, sevgiyi hakkedecek, tanrısal armağanı hakkedecektir. Allah, bu ruha, güçlerinden bir güç bağışlayacaktır. Bu güçle o eskimezlik kazanır. O kevserle dirilmiş ruhtur artık. O âb-ı hayatla dirilmiş hızırdır. Hem kendinin, hem başka ruhların hızırı.

Som inanç, aşk ve erdem içindeki ruh, pürüzsüz, menfezsiz ruhtur. Ona hiçbir dış güç nüfuz edemez. Ona yıkım yok, çürüyüş yok, eskime yok.

Şüpheler ve tereddütlerle sarsılan ruh, yerinden oynatılmış demektir. Yerinden oynatılan ruhun boynuna tutsaklık kemendini geçirmek ne kolay!

Her ölüm sınavında bir diriliş tazelenmesinin şafağı gizlidir. Yeter ki ruh o şafağın gönüllüsü olsun. Bir fecrin gönüllüsü olsun; doğacak ve batmayacak olan güneşin isteklisi, gönüllüsü ve hatta uğrunda hayatını verecek kadar özlemlisi olsun.

Düşün, ruhum, zaman neyi eskitmiştir?

II

Düşün ruhum, zaman neyi yenilemiştir? Çağımızda, her köşe başında zamana işaret eden bir ok gibi kadranlar, saatler, çarklar yer almış; ama, buna aldanmamalı. Bunlar zamana değil, zamanın kabuğuna, derisine yaklaşmanın araçları. Ve zaman denen sır, bu türlü yaklaşıldıkça, daha derine, daha öteye kaçmakta ve insanı, bu soyut avlanışta, yorgun ve yılgın, yere sermekte.

Sen, zamanı kovalama, ruhum, bırak zaman seni kovalasın. O, bir takım saatler, çarklar ve kadranlarla senin peşine düşsün. Sen, zamana zaman kesilmesini bil.

III

Zaman, mekânın ya da uzayın değil, ruhun bir çizgisi, bir boyutudur. Ruh doğurur onu, ruh geliştirir, ruh öldürür. Ruhun ana rahminde nice zaman türleri zamanlarını beklemekte.

Evet, zamanlarda zamanlarını beklerler. Gelmelerinin yaklaşış izini eşyada aramamalı. Ruhların işaretiyle gelecekleri anlaşılır o zamanların. Ve o "zamanlar" da Zaman'ın ayak izlerinden başka bir şey değil. Sen, ruhum, o "zamanlar"ı değil, o Zaman'ı kolla.

IV

Ruh, zamanı icat etti. Yüceldikçe, zaman, onun yükselme burağı olur. Düşüş zamanlarındaysa, o, zamanın oyuncağı. Zamana mahkûm olan, zamanın yeraltı damarından yonttuğu ve törpüleyerek bir biçime kavuşturduğu, bir anlamda hamlıktan ve ilkellikten kurtardığı parçayı koyacağı yeri kestiremeyen ruh, Zaman'ın, kendisine o parçacıkları bağışlamış bulunan Kök'ün ve Kaynağın öcüyle karşılaşır. Cezayı hakketmiştir artık insan ruhu. Kefareti ne kadar ağırdır bu cezanın!.

V

İşte sana yeni deyişler: değişim, direniş, dev-

rim, diriliş. Bir yüzleri zamana bakar ilk üçünün. Fakat, sonuncusu, farklı. Zaman ona bakar, o zamana değil. İmanla değiş, oruçla diren, namazla iç devrimini yap ve ruhunla diril. İşte o vakit, günlük zamanların, yabancı zamanların kuşatışından kurtulur, ruhunun öz âşinası gerçek zamanın dostluğunu kazanırsın. O zaman, değişim, direniş, devrim silinir, ortada yalnız diriliş kalır. Zaten, onlar onun geçici gelişme görüntüleri değil miydi?

VI

Yüzeye çıkan zamanlara değil, derinlere kök salan Zaman'a eğil. Her insan, her ruh, ilgilendiği zaman'la ölçülür. Eser, zamana tasarrufun diğer bir adıdır. Zaman bir soru gibi, Sfenks'in bir sorusu gibi durur insanın karşısında. Eser, bu soruya verilen cevaptır. Sorunun yüzeydeki sahte pervazlarına tutunan, aldanır; çünkü: bu pervazlar çatır çatır kırılır ve dökülür. Sorunun derinliğine inilince, cevabın da orda hazır bulunduğu görülür oysa.

VII

Peygamberler, sahabe, havariler, Ashab-ı Kehf zamanı. Asıl zaman, onların zamanı. Sen hangi zamanda olursan ol, olduğun zamanı, onların zamanına bitiştir, onların zamanına dönüştür. Durmadan kendi zamanından o zamana pencereler aç. Onların zamanındaki ebedî bahar ve dirilik havası, o pencerelerden senin zamanına dolsun.

Zamanını onların zamanıyla, kendini onlarla dirilt, ruhum.

YÜZÜK

Parmaklarda nişan yüzüğü, evlilik yüzüğü, süs yüzüğü vardır. Bunlar, bir deneyişin, ömür boyu bir bağlılığın, ya da estetik bir ifadenin sembol veya işaretleridirler.

Bir de, insanın şehadet parmağında görünmeyen bir yüzük takılıdır. Bu yüzük, olsa olsa, gönül gözüyle görülebilir. Bu yüzüğü, içinizdeki bir kabarışla duyarsınız.

Öbür yüzükler, şu veya bu anlamda bir düğüne açılan pencerelerdir. Bu yüzükse insanın ebedî düğününe pencere açar. Onu, doğanın üstüne çıkartan epopemsi savaşın yiğitlik ve kahramanlıklarına aday, böyle bir ölüm-dirim dâvasının güveyisi yapar.

Bu yüzük, inanç yüzüğü, aşk yüzüğü.

Bu yüzük, alınyazısının yüzüğü.

Bu yüzük, parmaklarımıza, ruhlarımız yara-

tıldığı an takıldı. Tanrı'nın yaratış armağanı ve işareti olarak.

İçinde bir kalb vardır, süreklice Tanrı'yı anar. Kıymetli taşları, oruçtur, namazdır. Evet, sedefi oruçtur, yakutu namaz.

Gün doğmadan, sabah rüzgârıyla, yani adıyla sanıyla bâd-ı saba'yla konuşur. Kendi öz diliyle, ona, geldiği ve uzakların gül kokularını getirdiği için teşekkür eder. İşte bu teşekkür, neyden çıkar sestir, mevlevîlerin semaıdır.

Ah, bu yüzüğü taşımak, ne mutlu bir şey, fakat, öte yandan ne büyük sorumluluk. Gün gelir, onu, hakkını tam vermeyenlerin boynuna, ateşte kıpkırmızı kesilmiş bir çember gibi geçirirler.

Evet, bu yüzük, biricik onurumuz, fakat ayni zamanda, bütün onursuzluklarımızı zaptedip bir hesaplaşma gününe saklayan denetleniş aynası olarak ter döktüren korkumuzdur, hayatımızı yorumlayarak, değerlendirerek durmadan siyah-beyaz banda alan bir teyp, peşimizi bırakmayıp bizi göz hapsinde tutan gölgemizdir.

Çağımızın başkaldıran insanları gibi "çıkarıp atarız o yüzüğü olur biter" diyebilirsiniz. Doğru, çıkarabilirsiniz ama, "olup bitmez!" Çünkü: esrarlı bir yüzüktür o. Siz onu parmaklarınızdan çıkardığınız anda, kendi kendiniz olmaktan da çıkarsınız. İnsan olmaktan çıkarsınız ve maymuna, domuza, sırtlana, yılana dönüşürsünüz.

Onu çıkarıp atarsanız, görünmeyen bir el de, kalbinizi ve ruhunuzu çıkarıp atar.

Artık, bulabilirsen bul eski doğayı.

Artık, bulabilirsen bul eski gökleri.

Eski dostları, eski dostlukları bulabilirsen bul.

Eski sabahları, kuşlukları, öğleleri, ikindileri, akşamları ve yatsıları, eski gündüz ve eski geceyi bulabilirsen bul.

*
* *

Yüzüğü parmaktan çıkarmamak yetmez, ona sürekli olarak göz kulak olmak gerekir. Parmaktan kayabilir yüzük. Çalınabilir. Kırılıp kopabilir.

Her emanet gibi onu da korumak bir borçtur. Kaldı ki, bu emanet, emanetlerin emaneti, kutsal bir emanettir. Yaşamayı kutlulaştıran ipeksi bir dokunuşla kendini duyuran bir konuk. Sınırlı hayatımızın içine sonsuzluk bereketinden bir ışık düşüren misafir. Nasıl misafiri ağırlayan, kendini ağırlamışsa, bu konuğun değerini bilen de, kendini değerlendirmiştir.

*
* *

Bu yüzüğü görmeğe, tanımaya, bilmeğe, sevmeğe geldin, kalbim. Bu dünyaya bunun için geldin. Onun sahtelerinden, benzerlerinden, taklitlerinden sakın. Onu bir mühür gibi bağrına bas sık sık. İçinden tık tık sesleriyle geçen zamanı onun dilinden haberdar et, onun hışırtılarına âşina kıl. Kanatlarını onun renklerine ayarla. Ölüm ırmağını onun kristalleriyle kes. Hayatı onun kanıyla emzir. Süt gibi olan kanıyla. Kanını onun soluğuyla arıt. Soluğunu onun ciğerlerinden çek.

*
* *

Vakit gelip çattığında, o, güvenebileceğimiz tek tanık olacaktır. Bu yüzden, ona güvendiğimiz kadar ondan korkmalıyız da. Yüzüne yokluk maskesi takan bu fizik ötesi tanığını küçümsemek, fizik, şartlar saatlerini doldurduğunda, insanı, boğan bir yalnızlığa itebilir. İnsanın mutlak sılasını mutlak gurbete çevirebilir onun inkârı.

Dervişlerin bu dünyadan kaale alacakları tek eşya, bu yüzüktür. Onun içinden geçebilmek için vücutlarını bir parmak kadar inceltirler. Ondan geçme sınavının ateşinde yakarlar beden iddialarını.

Bu yüzük, dervişlerin donmuş çile ilâhisidir.

Bu yüzük, ruhlarda damıtılmış ayinlerden yontulmuştur.

Dervişler, onu gagalarında taşıyan ebabil kuşlarıdır, Ebrehe'nin fillerini yok etmek için.

Bilirler ki, o, Hacer-i Esved'in gönle vurmuş gölgesidir.

*
* *

Bu yüzük, Diriliş Günü'ne kadar kendisine vâde verilmiş Kötülük Ruhu'na karşı, bir zafer dikilitaşıdır parmağımızda, şehadet parmağımızda.

Anılar saklar sembolik anlamında. Hazreti İbrahim'in putkırımından, Hazreti Musa'nın âsasından, Hazreti İsa'nın diriltici nefesinden, Hazreti Peygamberin miraç yolculuğundan, ikiye böldüğü aydan.

Bütün bir Kur'an, onun göğsüne yazılmıştır Tanrı hattatlarınca.

Bedir, Uhud ve Hendek, yapraklarında kat kat sahnelenmiştir.

İnsanoğlunun kazandığı bütün gerçek savaşların tarihsel özetidir bu yüzük. Kendi dışına ve kendisine karşı verdiği büyük meydan savaşlarının.

Bu yüzük, Mahşerden bir belgedir. Mizânın ibresidir. Yargı Günü'nün kimlik halkasıdır. Sancağın hilâlini tutan yüzüktür. Minare alemlerini kubbeye bağlayan köprüdür. Yuvarlaklaştırılmış Sırat'tır. Dilersen Cennet yemişlerinden bir yemiş, dilersen cehennem taşlarından bir taş olur.

TILSIM

Ufku kararmış, bunaltılı ve bungun kimselere söylenecek söz, "dünyanızı genişletiniz" öğüdünde toplanır.

Beden, yani fiziğimizle ilgili duygularımız bizi hep dar bir dünyaya hapsetmek ister. Eşyaya yönelik arzular, mahkûm edici, dar sınırlarla çevreleyici bir duyarlığın dışavurumudurlar. Eşyadan alınanın tekrar eşyaya dönüşü ve orada sona erişi şeklinde bir varoluş eğrisi çizen bir devinim serüveninin öyküsünü yazmak isterler hep bu maddî isteklerimiz. Oysa, bu kadarcık bir yaşam, günebakan çiçeğinden gece sefası çiçeğine kadar nice bitkinin titreyişlerinde de görülür.

Eşyada, bitkide ve hayvanda nice sırra kapı aralar yorumlara elverişli kımıldanışlar gözlemlemek mümkünken, insanı, iskeletinden ve onu çevreleyen et ve deri örtüsünden öte bir dünyaya yabancı saymak, yaradılış olgusunun derinliğinden habersizliğin ta kendisi olmaz mı?

Varoluşa fizik açısından, sadece bu açıdan bakmak, yaradılışa karşı körlük, Yaratıcıya karşı körlükten başka nasıl yorumlanabilir?

Dünyalar içinde dünyalar, dünyalar dışında dünyalar, dünyalar ötesinde dünyalar vardır oysa. Bu dünyaların anahtarları ise, ruhumuzda gizli.

"Ben bir gizli hazineydim, bilinmek istedim. İnsanı yarattım" diyen kutlu söz, insan ruhundan başlayarak mutlak âleme giden bu sonsuz dünyalara işaret ediyor.

Ruhumuzu özgürlüğüne kavuşturarak gelişim yollarında ilerlemeye başlayabiliriz. Bu ilerleyiş, sınırları aşa aşa eşyanın ilerisindeki âleme ayak basmaya götürür bizi. Aşk âlemine. Tanrı razılığına ulaştırır bizi ruhun gelişimi ve açılımı. İnsan, şaşmaz bir güneş saati gibi zamanın mutlak'a ayarlanışını gösterir bu ilerleme çizgisinde. Bu yol, Sıratın gölgesi, varılan makamlar da, Cennetin ruhumuzda silinmez izler bırakan izdüşümleridir.

Ruhun dünyası sonsuzca geniştir. Yeter ki, insan, o dünyalara, yaprak yaprak açılan bir kişilik hummasından geçerek varmasını bilsin.

Eşyaya takılmalar, ruhun bu ilerleyiş temposunu kırar, yavaşlatır. Oruçla, Kur'an'la, namazla ve tertemiz gönülün Allah'ı anmalarıyla, ruh sıratının yüzündeki pürüzleri ayıklayabiliriz. Allah'a tapmanın, çok cepheden bu barikatlara hücuma geçtiğine tanık olan ruh, mutluluğun kevserini tadacaktır.

Kapalı kapılar ardında ne dünyalar gizli! Bu kapıların tılsımı, salkım salkım birbirine bağlı bir hakikat donanımı gücüyle çözülebilir.

Ruhumuzla bedenimiz, Habil'le Kabil gibi iki kardeştir. Kardeşlerden biri öbürünü öldürmek ister.. Öbürü ise, bunun kötülüğünü bilmektedir.

Taşkın vücut arzuları, ruhun ölümüne koşar. Bilmez ki, bu aynı zamanda kendisinin de ölümüdür. Beden farkında değildir ki, ruhu öldürmek isterken kendisi de intihar ediyordur. Çünkü: onun dünyasını da ruh sağlamaktadır. Ruh, açılım yaparken vücudumuza da sağlık ve dünyayı en derin ve geniş anlamında idrâk etme şartlarını da beraberinde getirecektir.

Hac, dünya coğrafyasına mânevî iklim dünyalarının topoğrafyasını getirir. Zekât, malın dar sınırlarını genişleterek onu mâna âleminin diline âşina kılar.

Çile, irademizin gücünü bize duyuran biricik yöntemdir. Böylece, taklit aşılır, gerçekleyiş kudretine erilir. Artık, ahlâk, iğreti bir yama değil, ruhtan ayrılmaz bir parçadır.

Azap vardır ki ruhu kavuracaktır. Bundan kurtulmanın yolu, o gelmeden dünyamızı darlaştıran eğilimlerimizi çileyle yok etmekdir.

Ruhumuzun dostu, arkadaşı, kardeşi olalım. Onu kendi gerçek yönünde destekleyelim. Onun havada uçar gibi hafif olduğu demlerini değerlendirelim. Mucizelere açık zamanlarını verimlendirelim ve yemişlendirelim. Baharı geldiği zamanlar

ruhumuzu çiçeklendirelim. Ruhun gül mevsimini kollayalım boyuna. Sonbaharını ve kışını değil.

Ruhun bu açılış zamanlarında alçakgönüllülükle Tanrı'ya hamdedelim. Kış ve sonbaharının dondurucu soğuklarında da sabır ve tahammül pusatlarıyla direnelim. Savaşta direnen bir er gibi.

Ruhun kahramanlığıyla, vücudun korkaklığını yenilgiden yenilgiye uğratalım. İçimizin cehennemini, hep ruhun yüksek fırınında eritilen madenler gibi düşünelim. Benliğimizin yeraltı dünyasını bir özdeğişimine uğratarak yüceler âlemine çevirecek olan ruhun insanüstüler bölgesini dalgalandıralım.

Ruhun zerrelerindeki âlemleri bir şehrayin gecesinin havaî fişekleri gibi göğümüze yükseltelim. Bir düğüne çevirsin onlar yaşamanın her anını.

Sevgi, merhamet, fedakârlık, feragat, sabır gibi ruhumuza ait kuvvetlerle, bedenden gelen, dünyayı darlaştırıcı, küçültücü şeytan çerisini kıralım. Ruhun büyük savaşında, ölünceye kadar, sulh yoktur.

Bedenin öğle sıcağından ikindisinin serin sularına erelim ruhun. İslâmda ikindinin önemi bu sudan gelir. İkindi, anlayan için, bedenin akşamı, ruhun fecridir. Sonra akşam gelir ki ruhun kuşluğu, yatsı ise ruhun öğlesidir. Gece yarısından sonra da ruhun ikindisi başlar ki, orada ikindinin sır dairesi tamam olmuş olur.

Yeryüzünde Allah'ın halifesi olan insanın kendisine her sefer açacağı sayısız dünyalar vardır. Bu dünyaları açış gücünü de, Ona şahdamarından daha yakın olmaktan alır.

Evet, Allah bize şahdamarımızdan daha yakınsa, biz de O'na şahdamarımıza olan yakınlığımızdan daha yakınız. Bu yakınlıktır ki, bize aklın almayacağı bir güç ve bu gücün kullanılmayarak inkâr edilişi ise, yine aklın almayacağı, bir zayıflık verir.

SALLANTI

Bedene ilişkin (ben) der ki: "Hiçbir umut yoktur, bari kendini düşün."

Düşünceye ilişkin (ben) onu destekler ama bir kuşku katarak: "Umut gözükmüyor, ama yine de geçmişi biraz karıştırmalı, belki bu karanlığı azıcık ışıtan bir ipucu ele geçirilir."

Gönüle ilişkin (ben) gülümser: "en umutsuz anda bile bir umut vardır. Umutsuzluk bile bir umuttur eninde sonunda. Umutsuzluk, umuda çağrıdır. Yoksa onun ne anlamı olabilir?."

Ruha ilişkin (ben) onun bu arı gönüllülüğüne bir muhteva kazandırmaya girişir: "İnsanın umutla ya da umutsuzlukla ne işi vardır? O ödevini yapar. Yaradılış, ödeve bağlı. Umut yoksa, umudu doğurmaya çalış. Geçmiş zamana bak, orda en umutsuz anlarda nasıl bir umut meşalesinin karanlık gecede yükseldiğini görürsün. Yol kaybe-

den kişiler, tam umutsuzluğa düşecekleri an, bir de bakarlar ki dağ başlarında ateşler yakılmış. Gelecek zamanın geçmiş zaman gibi olacağını düşünmen hayâlcilik sayılmaz. Tersine, gelecek zamanı peşin mahkûm etmen, zamanın yaradılış sırrına saygısızlık olur. Gelecek zamanda umut kalmamışsa, gelecek zaman olamaz. Çünkü umut, yeni gerçekleşimler, onun yaşama özüdür. Ancak umutların saklandığı kıvrımlar vardır zamanın katmerli katları arasında. Kıvrımlarda olağanüstü gelişimler bir embriyon gibi neşvünemasını bekliyor. Harikalar doğum günlerini bekliyorlar. Erenler, o günlerin kahramanıdırlar. Olayların içinde bereket ve keramet tohumları vardır. Yeter ki, insan, bunları değerlendirebilecek, verimlendirebilecek bir kıvama ersin. Sen kendinden umut kesmemişsen, bil ki, zamandan da umut kesilmez. Yeni nesiller gelecek ve bugünkü nesilleri aşacaktır. Doğacak her çocuk, Allah'ın yeryüzüne gönderdiği bir kurtuluş umududur. Sen toptan hepsini nasıl bir çırpıda yadsıyabilirsin?

Bu sırada daha içerlerden kulağa davul sesleri arasında bir konuşmanın kelimeleri çarpar. Anlaşılır ki bu (coşku ben) inin monoloğudur. Özetle, daha doğrusu sakin bir deyişe çevrilerek söylenirse diyor ki: "Allah insanı coşkulu olarak yarattı. Coşkuyla kendisine koşsun ve tapsın diye. Zamanı dalgalandıracak olan bu insan coşkusudur."

Sonra gittikçe azalır gümbürtüler ve onunla birlikte coşku söylevi de sona erer. Bu kez, yalnız büyük sessizliklerde çiçek açan bir kelimelenme

fecri belirir. Bir bakıma konuşma denecek bir şey yoktur ortada. Bir bakıma da ondan başka bir şey yok. Anlaşılır ki, bu da başka bir (ben) in ortaya çıkışıdır. O da kendi diliyle ilkelerini açıklıyor. Daha doğrusu, o ilkelerin ışığında konumuza eğiliyor: "Geçmiş, gelecek ve şimdi, gerçekte tek anın içinde olduğuna göre, nasıl yalnız umutsuzluğa ayarlarsın kendini? Hiçbir şey yapamıyorsan, geçmişi geleceğe uzat, mademki içiçedirler. O da olmazsa, geleceği geçmişe taşı. En doğrusu, şimdiki zamanı, geçmiş gibi de, gelecek zaman gibi de değerlendir, yaşa ve donat. Birbirine kar zamanları. Zaman harmanını alevlendir. Külünü havaya savur. Zaman ukdesinden kurtul. "Dem" sırrına er. O zaman farkedeceksin kaygıların gereksizliğini, tutarsızlığını. Kaygılanmanın yakışıksızlığının farkına ereceksin o vakit. Zamanı yaratanın önünde, huzurunda olduğun vakit nasıl zamanı peşin olarak kara renge bulayabilirsin?" İçinizden: "bu, benin tılsımı galiba" dersiniz. "Hayır, der, ben, tılsım değil, sırrıyım kendi beninin. Yani, asıl benin başladığı noktadaki anahtarlar, semboller ağı. Düğümlerin çözülme işaretlerinin biriktiği kapı. İlk ziyaret kapısı."

Umut ve umutsuzluk konusunda bir çok noktanın bu kez bir parça aydınlandığı görülürse de, pürüzlerin tamamen kazındığını söylemek hâlâ tam anlamıyla mümkün değildir. Beklemek gerektir. Bir belirsizlik duvarı yine vardır karşımızda. Belki biraz bekleyince bu duvarın bir perde gibi gerilerden gelen hafif esintiyle titrediğini göreceğiz.

*
* *

Evet, perde titriyor ve bu titreyişlerden bir telgraf şifresi gibi sözler diziliyor. Her harfe dikkat. Her harf, bir evren gibi ağır ağır doğuyor. Ne kadar kendi kendimizi yaşamıyormuşuz. Ya da kendimizi ne kadar az yaşıyoruz. Bu makamda görülüyor ki insan çok defa kendisinin dışını yaşamaktadır. Ancak, ender zamanlar kendi kendisi olmakta veya kendisi olmaya en yakın bir aralıkta durmakta. Böyle olağanüstü bir anda kulağı iyice dayamalı bu (asıl ben)'in ilk basamaklarına: "umutsuzluk nereden doğuyor, biliyor musun? O karanlık ve bilinmeyen zaman ejderi gibi tahayyül ettiğin heyûlanın karşısına kendini çıkarıyorsun, o cılız kollarınla kendini. Oysa, gerçekte bir sanrıdan başka bir şey olmayan o heyûlanın karşısından kendini çekeceksin, boyuna kendini çekip aradan çıkaracaksın. O zaman o heyûla, karşısında bir başka (ben)'i bulacak. O da hakikatle dolmaya başlayan (ben)'dir. Yani benim o ben. Beni karşısına çıkar o yalan ve sahtenin yoğunlaşmasından doğmuş buz heykelinin. Göreceksin nasıl eridiğini". Dersiniz ki: "Anladım, sen gizliliksin." "Evet, der, ben gizliliğim, senin gizli beninim. Gerçekte, apaçığım. Fakat, siz hep o dış benlerde yaşadığınızdan bana (gizli ben) dersiniz. Yabancılıkta yaşayanlar âşinalığı yabancılık olarak adlandırırlar. Bir de, bu işin gerçeğini bilenler, gücü yetmeyenleri korumak için, sizin dilinizi kullanırlar ve bana onlar da (gizli) derler. Ama onlar benim gerçek-

te ancak eşyanın yüzeyinde kalanlara gizli olduğumu bilirler. Kavram kargaşası doğurmayı sevmez onlar. Onlar, zayıflara acır ve böyle ağır idrâk konularını peçelerler".

*
* *

Umutsuzluk direnişinin zarı, hatta gövdesi boydan boya çatlar, yarılır. Öldü ölmesi gereken belki. Fakat henüz ceset ortada. Bunu kim kaldıracak? Kim gömecek? Cenaze törenini kim düzenleyecek? Bunları düşünürüz.

İşte o vakit, "En gizli" nin ışınlama esintisi baş gösterir. Umutsuzluk kadavrasını içten içe hücrelerine ayıran, toz haline getiren bir rahmanî rüzgâr. Yavaş yavaş zerreler halinde ayrılan parçalar süpürülen bir toz gibi çekip gider ve kaybolurlar. Bir ayin-i şerif fon musikisinin eşliğinde. Gizli bir ney ve gizli bir sema cesedi süpürür. Biz miydik o ceset, umutsuzluğumuz muydu? Biz umutsuzluk muyduk? Yoksa, umutsuzluk bize bir (ben) mi kesilmişti? Fakat ne olursa olsun, süpürülüp gider bir ölü (ben) gömleği. (Asıl ben) ortalığı kaplar, gün gibi. Ve söz kalmaz, konuşmanın sert köşelerinden kurtuluruz. Umutsuzluk, bütün dış benin derisine sinmiş kara bir iklim olarak, vakti terk eder.

SİNA DAĞI YA DA YENİ ATEŞ

Hz. Musa, Beni İsrail'i Mısır'dan çıkardıktan sonra, Sina Dağı'na gitti. Bu öykü, onun öyküsüdür.

*
* *

Hz, Musa ve kavmi, Nil'i geçtikten, düşmanlarını yani Firavun'u ve ordusunu Kızıldeniz'de boğulmuş bıraktıktan sonra, birden kendilerini çölün ortasında buldu.

Bu, yeni bir hava, yeni bir ortamdı.

Geçmişi aşmışlardı, geleceği soluyorlardı.

Ama neydi "gelecek?" Korku ve ürperiş içindeydiler.

Bu "gelecek", artık "gelecek" değildi, âdeta şimdiki zaman olmuştu. Mısır'dayken o kadar uzakta ve âdeta sonsuz uzakta sandıkları o "gele-

cek", işte şimdi birdenbire "şimdiki zaman" olmuştu, aktüel olmuştu.

Birdenbire bir aydınlığa çıkmışlardı. Fakat, bu aydınlık, getirdiği sorunlar ve gereksindiği çözümler yönünden ne kadar gölgelerle ve karanlıklarla, ne kadar lekeli ışıklar ve loş berraklıklarla doluydu.

Hz. Musa ve kavminin kalbinden silinmemişti " vâdedilmiş ülke" ülküsü, ama yine de, bir hava boşluğuna düşmüş gibiydiler. Mısır, yani kent ve uygarlık yaşantısı, ne kadar zulüm, aykırılık ve sapıklıkla dolu olursa olsun, o içiçe insan olgusu ağı, birdenbire ruhlarının dokusundan çekilmiş ve yerini dayanılmaz bir ruh ağrısı ve sızısına bırakmıştı. Büyük bir hiçlik boşluğunda yüzüyor gibiydiler. Beni İsrail, peygamberlerini, Peygamber de onları gözlüyordu. Bütün şartlar eskimişti. Yeni şartlarda, yeni bir oluş gözleniyordu.

Hz. Musa, anladı, o güne kadar gelen vahiy, açılan hakikatler örtüsü, halkını zulümden kurtarma, esirlikten kurtarma ve özgürlüğe kavuşturma mesajıydı. Özgürlük kazanılmıştı. Ama, şimdi yeni bir mesaj gerekliydi. Önceki mesajların devamı olan, onları bütünleyen, tümleyen yeni mesaj.

Peygamber, esirlik günlerini geride bırakan özgür halkına, yeni bir hayat getirecekti. Özgürlük hayatını getirecekti.

Halk, yeniden millet oluyordu. Millet hayatı için kural, ana kural neydi?

Masmavi göğün altında, yeniden bulutlar toplanıyordu. Tehlike bulutları, korkunç çanlarını çalıyordu.

"Vâdedilmiş ülke"yle bu çöl arasına âdeta bir sonsuzluk perdesi gerilmişti. Bu perde nasıl aralanacak, bu kâbus dağı nasıl aşılacaktı?

Evet, kavim "acıkmıştı" yeniden. Ona "azık" gerekiyordu. Azık için yeni bir ocak, ocak için yeni bir "ateş yakılmalıydı".

Bu sıkıntılı anda, Peygamber, Sina Dağı'nda yakılmış bir ateş gördü. Ateş getirmek için kavmini bırakıp Dağ'a çıktı. Nasıl ki, Mısır'a Medyen'den dönerken, bir kere daha, yakınlarına "ateş" getirmek için oraya gitmişti...

*
* *

Yeni hayat için, yeni bir hararet gerekliydi. Getirilecek ateş, bu yeni hararetti.

*
* *

İlk bakışta, problem, sosyaldi, toplumu ve onu yeniden diriliğe şartlayacak, dirice örgütleyecek kurallar bütününü bulmaktı. Ama, Sina Dağı'na çıkan Peygamberi âdeta bir sürpriz bekliyordu.

*
* *

Bu ateş, başka bir ateşti.

*
* *

Evet, Peygamber, toplumun alınyazısıyla haşir neşir, Şeriatının yeni açılımına kavuşmak için çırpınırken, dıştan en sakin ve güvenli görünüş içinde, içte bir volkan hayatını yaşamak zorunda kalmıştı. Birden, "sosyal" olan "metafizik" e dayanmıştı.

*
* *

Evet, bu ateş başka bir ateşti.

*
* *

Tanrı kurtarmıştı Mısır'dan kavmi ve Peygamberi. Şimdi, yine, Tanrı kurtaracaktı.

*
* *

Celâl şimşeklerinin ve yıldırımlarının tecellileri içinde cemal, şiddet fırtınalarının içinde yumuşaklığın sükûneti görülecekti.

Göklere ulaşan Ateş'in içinde gül tarhları. Tıpkı, atalar atası Hz. İbrahim'e ateşte görülen tecelli.

*
* *

Yanan, Peygamberin yüreğiydi. Korkudan ürperen kavmin yüreği donmak üzereydi. Bu yüreğin buzlarını çözecek olağanüstü bir ateş ve harareti gerekliydi. Bu da ancak Tanrı tecellisi bir ateş ve hararet olabilirdi.

*
* *

"Tanrım, bana görün" dedi Peygamber. Ama: "Karşı Dağa bak" dendiğinde, Dağın küldür küldür göçtüğünü gördü Peygamber.

Evet, artık konu "sosyal" değil, "metafizik"ti. Fizikötesinden bir ses, bütün sorunların karanlık örtüsünü şimşeksi bir aydınlıkta yırtacaktı.

*
* *

Dağları deviren, lav nehri gibi eriten ateşi görmekten, peygamber yüreği, "yeni hararet"ine kavuştu. Damarlar o hararetle doldu. Kas, o hararetle "yeni zaman"a gerildi.

Çölün dikenleri ve kumları sayısınca kaygı silindi. Yeniden, Vâd Edilmiş Ülke'ye götüren Dosdoğru Cadde (Sırat-ı Müstakim) gözüktü.

Ruh, huzurla doldu. Yeni Sûreler ardarda Tevrat'ı bütünledi. Kavmine inebilirdi artık Peygamber.

*
* *

Çekilen çilelerin, kırk günlük oruçların ve ibadetlerin yemişi, o büyük ruh verimi, metafizikten sosyale uzayan o ilâhî yelpaze, ruhun üzerine bir Cebrail kanadı gibi gerilmiş ve onu "güvenli ülke"ye çevirmişti. Zeytin dallarıyla ebedîlik görüntüsü veren bir ilâhî siteye, Tanrı'nın güvenlik ülkesine.

*
* *

Ölüm sularında bocalayan ruh, yine diriliş sularına ermişti. Kurtuluş güneşi, Kaf Dağı'nın ve Çin Seddi'nin ardından doğmuştu

*
* *

Bütün bunlar olup biterken, kavmini arkada bırakmıştı Hz. Musa. Kavim terkedilmişti âdeta. Gerçi başlarında Hz. Harun vardı. Ama, değil mi ki, Hz. Musa yoktu, Hz. Harun da yok sayılabilirdi. Önder yoksa, önderin yardımcısı ne yapabilir? Önderin yardımcısı, ancak önder varken vardır. Teori yokken, ya da uzaktayken, pratik nasıl olabilir?

Kavmini nasıl bırakıp gitmişti Peygamber? Dünyanın en çetin sorusu budur. Başka çare yoktu. Yeni ateş için, yeni ateşi bulmak için bunu göze almak gerekliydi. Bu, en büyük hazine için, yılanla karşılaşmayı göze olmaktı. Bunu göze alamayanlar, hiçbir zaman o hazineyi bulamayacaklardır.

*
* *

Kavmini nasıl da bırakıp gitmişti Peygamber? Hele onların içinde sahte yol göstericiler, Hz. Harun'un baş edemediği önder taklitçileri, Altın Buzağı yapıcıları, Altın Buzağı'dan Ses Çıkarıcılar, Samiriler arka arkaya türemeye başlamışlarsa.

Ama, başka çare yoktu. Yeni hakikate kavuşmak, böylesine ulu bir riskle mümkündü.

*
* *

Ama, artık, bütün o sıkıntılı anlar geride kalmıştı. Peygamber, hakikatin yeni hararetiyle, ulu ateşle geri dönmüştü. Karanlık gecenin ilham ettiği şeytansı hayaller, gulyabaniler, çığlıklar ve aldatıcı renkler, nakışlar ve sesler kaybolacaktı.

Peygamber öfkesi, ufukları tuttu. Hz. Harun'u sarstı Hz. Musa. Kavminin yakasına yapıştı güçlü elleriyle. Altın Buzağı, ateşte, o yeni ateşte eritildi. Samiri, korkusundan bir deliğe sinmişti.

Kavim derlenip toparlanıyordu.

Yeniden oluş başlamıştı. Millet oluşun şartları geri dönüyordu. Gözler, yeniden kutsal ülkeye, vâdedilmiş ülkeye çevrilmişti. Dört köşeye, Tevrat, Kutsal Sözün sancakları dikilmişti. Metafizik yeniden toplumsal olana dönüşmüştü. Sina Dağı'nda o ateş, o kutsal ateş yanıp duruyordu.

Ve o ateş, bütün çölü, ta Kutlu Kudüs'e kadar bütün yolu aydınlatıyordu.

Peygamberin iç çilesi bitmiş, metafizik çile bitmiş, kavmin peygamberinde yaşaması gereken gizli çile dönemi kapanmış, Toplumun çile dönemi çıkagelmişti. Kırk günlük çile, şimdi kırk yıllık çileye yol açmıştı. O da bitecek ve Kudüs'ün kapısından Allah'ın kurtulmuş halkı, başlarını eğerek gireceklerdi.

.....

Kur'an-ı Kerim, anlattığı her tarihî vaka gibi Hz. Musa'nın Sina Dağı'na çıkışını da, sadece bir tarihî olay olarak anlatmamıştır. Kutsal Kitap, tarihî vakayı öğretirken, aynı şartlarda ne yapmamız gerektiğini de açıklamaktadır. Bu tarih gerekliği, aynı zamanda bir öğüttür. Bu realite, aynı zamanda bir semboldür. Yeni şartlarda, önder, toplumunu geçici olarak bırakır, kendi iç âleminde ateşini ve hararetini tazeler ve topluma yeniden

döner. İşte bu sıkıntılı anlarda, bu geçici terk ediliş anlarında, hakikat kavmine, toplumuna düşen borç, sabırdır, sabırlı bir bekleyiştir. O güne kadar kendine ne verilmişse onunla yetinmek ve onda direnmektir; yalancı ve çilesiz yol göstericilerin, aldatıcı, pul pul altınla donanmışça cazip söz ve davranışlarına kapılmamak, gözü, bulutlar ve ateşler içindeki Sina Dağı'ndan ve ordaki günün Musa'sından ayırmamaktır.

Bu ataşten çetin imtihanı veren toplum, kurtulacaktır. Çünkü: kurtulmayı hakketmiştir. Sapanlar, samirilere aldananlar, Altın Buzağının sesine kananlara yazıklar olsun.

.....

Her çağda, her inanmış topluluğun bir yol göstericisi vardır. Ve her yol göstericinin bir Sina Dağı vardır. Zaman zaman, o, Dağa çekilir. Ve ordan aldığı yeni ilhamla, yeni güç ve yeni sesle toplumuna döner. Toplum için olduğu kadar tek kişi için de bu böyledir. Sina Dağı içimizde, hep içimizdedir. O dağda, tecelli ateşi, hakikatin yeni hararetlerinin ateşi yanıp durmaktadır.

.....

Allah bizi hararetten uzak tutmasın. O ateş tecellilerinde yakmadan, onun gül demetlerini salkım salkım devşirmemize izin versin. Her dağ başında, her değişimde, Allah'ın tecelli şimşekleri çakmakta ve bize yol göstermekte sürekli olsun.

Allahım, hep böyle olsun.

TÜRBELERİN DİLİ

İnsanlar gibi türbelerin de dili vardır. Türbeler, kendi öz dilleriyle, içlerinde yatanları işaret ederler, onları anlatırlar. Türbeler, içlerinde yatanların, yatırların yeryüzüne ta ruhlarından vurdukları damgalardır. Yatırlarınsa sırları vardır, fakat bu onlar esrarlı kişilerdir demek değildir. Onlar, hayatlarını misyonlarına adamış kahramanlardır; apaçık bir gerçektir bu. Kendilerine türbe yapılmasını, ancak, öldükten sonra da misyonlarını sürdürecek olanlara ödevlerini hatırlatacak bir işaret, bir kilometre taşı olmak şartiyle kabul ederler. Yoksa, putlaşmak ve putlaştırılmak için değil. Türbeler, kendilerinden ve muhafaza ettikleri yatır hatıralarından değil, ancak Allah'tan bir şey umulabileceğini, beklenebileceğini kendi öz dilleriyle söyleyen anıtlar ve yazıtlardır. Yatırlar da ömürlerini, ölümlerini ve ölümden

sonraki tesirlerini bu yorumla bağlayan Tanrı yolu ululardır.

Mevlâna için yapılmış bir türbe, yeşil kubbe (kubbe-i hadra), Mevlâna'nın dilinden: "Beni toprakta aramayınız; çünkü, ben, âriflerin gönüllerindeyim" der. Gönüllerdeki diriliği, topraktaki diriliğe yeğlemektir bu. Kubbenin yeşile boyanması ise, cennete, kurtuluşa ve sonsuzluğa yüzümüzü döndürmemizi anlatır, insanların faniliğine değil. Hazreti Mevlâna, ölümü bir "düğün" olarak vasıflandırmıştır; öyleyse, Kubbe-i Hadra da bir düğün bahçesidir. Ruh, bütün takıntılarından kurtulup aşkın kanatlarıyla, vuslat kanatlarıyla uçup gitmiştir. Öyleyse, Kubbe-i Hadra, bir aşk bahçesi, sevgili şehzadenin has bahçesidir.

Ve Muhyiddin-i Arabî'nin ölümü üzerine bırakılmış kitabede: "S (in), Ş (in) e girdiğinde, Muhyidin'in kabri ortaya çıkar" denilmiştir. Büyük hükümdar, Şam'a girdiğinde, görünür plânda bu böyle olmuştur. Ama, bu, aynı zamanda, Muhyiddin-i Arabî hazretlerinin hakikatlerinin her anlamı örtüldüğünde, bir mezara gömüldüğünde, gerçek erlerin gelip onu açıklayacaklarına da kerâmet diliyle işaret. Anlamların dirilişine işaret. Din duygusunu diriltecek olanın ayağa kalkışına işaret. Tanrı sevgisi ışıklarının sönmeyeceğine, söndü sanılan her an yeniden parlayacağına, ruhun med vakitlerine, dolunay vakitlerine bakan bir söz. Diriliş muştularından bir muştu.

Evet, türbeler, bedenlerin sonbaharı ve kışı

demekse, ruhun yazı ve baharıdırlar. Bahar muştularının musiki parçalarıdır türbeler.

Ve türbelerin demedikleri vardır. Onlar, "Siz hep durun, hiç ilerlemeyin, sadece hep içimizdekileri ululayın" demezler. Tam tersine, "Siz de çalışın, durmayın, ilerleyin, içimizdekileri örnek tutup onların cinsinden ululuları yetiştirin, aranızdan çıkarın" derler. Türbelerin demedikleri, dediklerine aittir.

Ve Peygamberimizin yattığı yere de bahçe, cennet bahçesi anlamında "Ravza" denmiştir. Çünkü: her mümin ruhu, Peygamber Efendimize gönlünü bağlayarak girecektir İslâmın ruhlar bahçesine, sonsuzluğa oradan açılacaktır.

Makamlar da, türbeler gibi, peygamberlerin, velîlerin yeryüzündeki hatıralarına bir dörtgen çizen, o çağrışımlarla çınlayan kutlu yerlerdir. Ve bir toprak, bir yurt, onlarla ruhanî bir harita kimliği kazanır. Tapu mühürleri gibidir türbeler, makamlar. Tarihin istediği kanıtlar ve belgelerin somutlaşmalarıdır. Onların geometrisinden bilincin cebrine çıkılır.

Ve türbeleri çevreleyen serviler, şehadet parmakları gibi bir ruh arınışına doğrulurlar. Dünya arkada bırakılır onların yanında. Ölüm, ölüm ötesi ve ölümden sonraki kalkış hatırlanır servi ve türbe birliğinde.Türbelerden üstümüze bizi sonsuzluğa bürüyen hırkalar atılır. Yüzyılların aynalaştırdığı camlarından, gün ışıkları bile, değişerek, ruhumuzun derinliklerine çarpıp çarpıp yeni-

lenerek, yıkanıp yıkanıp tazelenerek, fanilik tozlarını süpürerek yansırlar.

*
* *

Cenaze namazında, ölü, öne konur. Çünkü: onun varlığı, sağlığında olduğu gibi önde durmakla namazı bozmaz. Tersine, önümüzdeki ölünün hâl lisanıyla anlattığıyla da yüklenerek Allah'ın huzurunda daha bir teslim olmuş dururuz. Ölü: "işte beni görüyorsunuz. Ona göre durun Tanrı karşısında" demektedir tabutuyla, kefeniyle ve cansız vücuduyla . Biz de namaza dururken, kendimizi bir ölü gibi kabul eder, kendimizi ölüyle özdeşleştiririz, sanki tabutun içinde o değil de bizmişiz gibi bir acz itirafı ve Allah'a sığınma çabası içindeyizdir. Aynı şekilde türbeler ve makamlar, ölüm düşüncesinden ruhun dirilişine götürür mümini. Onların alfabelerini öğreniriz duruşlarından. En etkili bir öğüt gibi ruhumuza işlerler, tesir ederler. Bu dünyaya öbür dünyadan vurmuş izdüşümlerdir onlar sanki.

Türbeler ve makamlar, kendi güzelliklerini öne sürerek Tanrı'yı unutturmaya çalışan grek heykellerinin karşıtı bir tutumdadırlar. Bizi içlerine alırlar ve orada, o loş aydınlıkta her türlü beden ilgilerinden sıyırırlar, öteyi bir süre için olsun yaşatırlar bize; âyetlerin gölgesinde, en yumuşak bir harmani gibi bizi sarıp sarmalayarak huzura çıkarırlar taşları ve ruhlarıyla. Güllerin baharlara taşınması gibi çıkarırlar.

PUT VE RUH

Put, ruhun, her yönde ve her bakımdan karşıtı ve baş aşağı çevrilmiş benzeridir. Adeta, onun donmuş zıddı, taş kesilmiş gölgesidir. Dost gibi görünen, fakat aslında amansız bir düşmanı olan gölgesi. Hep kendini "ruh"la özdeşleştirmek ister, fakat, ona doğru her adım atışında, biraz daha uzağa düşer.

*
* *

Put, ruhun çarmıhıdır. Ancak, çile çarmıhı değil, ölüm çarmıhıdır.

*
* *

Ruh, ateşler içinde yanan alnını, soğuk bir cama dayamak ister. O cam, çoğu kez, bilinmez ki, puttur.

*
* *

Ruh, tabiata doğru giderken, tabiatüstüne yöneldiğinde, kendi içine kıvrıldığında, azap sorula-

rıyla kıvrandığında, hep karşısına ayni kolaya kaçış motifi, ayni yalancı teselli sembolü dikilir: put.

*
* *

Putlar, tanrısızlık ortamında üreyen ruh mantarlarıdır.

*
* *

Put, ruhun kazılan mezarıdır. Ne yazık ki, kazma olarak, çoğu kez, ruhun tırnakları kullanılır.

*
* *

Zaman, bir ayna gibi kullanılamaz. Kullanılırsa, ruh, kendi aksini kovalarken, yani put hayalinin aldatıcı çekimine kapılmış ilerlerken, ayna kırılır. Ve bir daha kolay kolay onarılamaz.

*
* *

Put, estetik bir çirkinliktir.

*
* *

Ruhun attığı gaz bombalarına karşı, şeytanın, kafasına geçirdiği kurtuluş! maskesidir put.

*
* *

Tarih, gerçekte putla ruh arasındaki savaşın adından başka bir şey değildir.

*
* *

Ruh, ezel ve ebet önünde iken, onu yere devirmek isteyen put, aktüalitenin mızraklarını kullanır.

GÖLGE

Ruhun en ürktüğü şey: karanlık. O, ışıkla beslenir, ışıkla büyür, ışıkta güzelleşir. Bitkilerin ve hayvanların gökyüzü güneşinden kazandıklarını, o, dünya ötesi, fizik-arkası güneşinden elde eder. Ama, ne yazık ki, güneş ne kadar güçlü ve parlak olursa olsun, **gölge** var, gölgeler var. Kimi zaman, güneşin bile gölgesi var. Bu **gölge** de, bitkiler ve hayvanlar gibi, doğanın güneşiyle ayakta durur. Böylece, ruhun ateşten imtihanında, çoğu kez iki güneş karşı karşıya gelir.

*
* *

Aslında, bu gölge ve gölgeler, onu güneşin yakmasından koruyan zarlar ve perdelerdir. Ona kalsa, o, ışığın büyüsüne kapılır, güneşe doğru uçar ve yanıp kül olur. Ama, her olacak olanın bir vakti vardır. Yanmadan önce yanmayı öğrenmek gerek. Ve yanmadan önce ruha geçen ışıktan, ışık

siteleri yükselecek. Gökdelenler, yeraltı şehirleri, tapınaklar, çeşmeler ve sebiller yapılacak.

*
* *

Ruh, toprakta gölgesini görünce, bunu güneşin en şaşırtıcı işi olarak düşünür. "Onun bir oyunu bu" der, "bana bir oyunu."

*
* *

Ruh, kimi zaman güneş çarpmasına uğrar, güneşten göz kamaşması içinde zamanını yitirir. Bir sarhoş gibi bir o yana, bir bu yana sallanır durur. Eşya, kırılmış bir avizenin bin parçaya bölünmüş ve ortalığa dağılmış ışıktan billur parçacıklarıdır. Toprak bile, bir avuçtan bir avuca boşaltılan, ve böylece varoluş saat ve dakikalarını gösteren altın bir kuma dönüşmüştür. Bu, Güneşin simya işidir. Öteki güneş kimyacı olduğu kadar, bu güneş simyacıdır.

*
* *

O, kimi zaman da, gölge karmaşasına düşer. Güneşin yer değiştirmesinden (aslında yer değiştiren güneş değil, kendisidir; ama ona öyle gelmektedir) ufuklarda oynaşan hayalleri, bir yankı gibi, öz varlığının, güneşe özleminin yankısı gibi kovalar durur. Ve dehlizlerden, labirentlerden geçer. Yol yiter, en umulmadık yerde yeniden bir ışık çizgisi görülür, tekrar karanlık gülyabanilerine tutsak kılar onu arzular, hazlar, hevesler. Güneşin hatırası kalır sadece. Her şey bitecek gibi olur.

Fakat, son sözü hep alınyazısı söyler.

*
* *

Gün gelir, iki güneş çarpışır sonunda, ruhun gölgeyle bitiştiği yerde, tek güneş eğemen olmalıdır ruha. Ve gölgelerin saltanatı sona ermelidir. Ya ruhun zaferi ya da ölüm!.

Ruhun etine geçmiş gölgenin dişlerini sökmek, derinin yüzülmesi kadar azap vericidir. Ama, bu ameliyat gereklidir. Ruhun şifası için gerekli. Nasıl ki, Nesimi'nin derisini yüzenler, aslında, ruhla gölgesini birbirinden ayırmaktan başka birşey yapmadılar. Bağdat'ta darağacında sallanan, Mansur'un kendisi değil, yani ruhu değil, gölgesiydi.

Bu azap, ruhun, karanlık zevklerinden, gölgeye yenik düşmesini telâfî için, bir teselli gibi icat ettiği ve icat eder etmez alıştığı hazlardan kurtulması için çekilen çilelerdir; ve o, çile dönemi aşıldıktan sonra doğacak olan sevince yakışacak kadar büyüktür.

*
* *

Ve ruh, gölgeye seslenir: sen ne ağırsın, kurşundan daha ağırsın. Bakır levhalar gibi omzumu çökertiyorsun. Bir zevk gibi geçmişsin göğdeme, ama kaburgalarımı kırıyorsun.

*
* *

Gölgede üşür ruh. Kanı donar ve kaskatı kesi-

lir kimi zaman. Şimdi onu güneşin hatırlaması lâzımdır. Evet, tek umut, güneşin onu hatırlamasında.

*
* *

Kimi zaman da, gölgenin ateşi içinde yanar, kavrulur. Buğdaysız dönen iki değirmen taşının sürtünmesinden hasıl olan ateş gibi bir ateştir bu. Kızışmış taşları söndürmek için dağlardan gelen serin suyu boşaltmak gerekir üzerlerine.

*
* *

Hangi nehirdir o nehir ki, ruh onda yıkanır ve gölgelerin ateşini söndürür? Gölge pürüzlerinden ve lav kabarcıklarından arınır. Pul pul olan deri dökülür ve içindeki cevher saf halde ortaya çıkar. Yüksek fırında eriyerek ayrışan madenin saflaşması gibi.

Güneşe haberler, mektuplar yollar ruh, gölge zindanından. Yakarışlar, pişmanlıklar, tövbe belgeleri. Kalbiyle mühürlediği, yanmış ciğerlerinin kanını mürekkeb gibi kullanarak imzaladığı belgeler.

Ama, güneş, gülümser; o belgelerin sahteliğini, gerçekliğini, geçerlik süresini önceden bilen olarak.

*
* *

Ne kışlar geçirilir, ne zorlu fırtınalar eser, ağaç kökleri devrilir; ve derken, ortalıkta bir hayat işaretinin kalmadığı sanılan bir anda, kuru bir dalın ya da bir kayanın bir ucunda bir serçe öter.

Baharın muştusudur bu. Ölü çöle piyano tuşlarında gezinen bir el gibi yayılan bir ses. Her düğümü yoklayan bir anahtar çevrilişi. Bir kitap sayfalarının açılışındaki hışırtılar.

Ve derken yağmurlar, yağmurlar, yağmurlar boşanır. Doğudan, batıdan, her yönden tatlı rüzgârlar eser... Kuşlar, dalları gıcıklar. Çiçeklere çağrıdır bu, sular çağıldar tepelerden.

Ve güneş ışınları, tepelerden yuvarlana yuvarlana gelir.

*
* *

Güzel heykellerin yüzündeki alçılar dökülür. Zaman sırçasının boyaları akar, korkunç kafataslarının ve iskeletlerin ötesinden berisinden.

Ortaya çırçıplak çıkan gölge, kaçmak için, sağına soluna bakınır.

Ama onu yakalayıp zincire vuracaklar ve mumyalayıp hatıralar müzesine kaldıracaklardır. Hep görülsün ve unutulmasın diye.

Meleklerin gümüş kılıçlarıyla, gölgelerin ağı parça parça edilmiştir.

Bu, unutmayan güneşin ruha selâmıdır, armağan olan selâmıdır.

Ruhsa, en derin uykulardan yavaş yavaş uyanmakta, gözlerini yeniden hayata açmaktadır.

*
* *

Kimbilir belki de ruhun diriliş öyküsüdür bu. Yeniden doğumunun, ikinci doğumunun öyküsü.

PRİZMA

İnsan ruhu, hakikat ışığını tahlil gücünde olan bir prizmadır. Yeter ki, onun yüzü, ışığı reddedecek denli paslanmış olmasın. O, bu ışını, sarı, yeşil, turuncu.. renklerine ayrıştırır. Böylece, hakikati yudum yudum içmiş ve kendi benliğine geçirmiş olur. Bu ışığın kaynağı, fiziğin ötesindedir. Bu yüzden, onu alıp ayrıştıran ruh prizması, ötenin tadını alır. Kimsenin çıkarmaya gücünün yetmeyeceği bir boyayla, Tanrının boyasıyla boyanmak demektir bu. Ve morötesi, ya da kızılötesi âlemini, eski deyimle (gayb)ı saptamak ve görmek boyasına boyanmıştır öbür anlamıyla.

Ve yine bu şekildedir ki, ruh, yaratılışının sırrına erer; bu yaratılış, Tanrıyı bilmek, hakikat ışığının kaynağı olan Ezelî ve Ebedî Varlık'tan haberli olmak ve onun önünde eğilmek, tapınmak demektir.

Bundandır ki, ruh prizmasının bir yüzünden

aşk, bir yüzünden **varoluş birliği,** bir yüzünden de ikisinin bileşiği **görme birliği** dışa vurur. Prizmanın yüreğinde bütün bunlar birleşir ve insanın Tanrı'ya yönelişi olur.

Aşkla dolan, tapınmayla dolan, Tanrının çıkmaz boyasıyla boyanmış olan ruh, kimi zaman "varoluş birliği" içinde eridiğini sanır ama o eriyişten "görüş birliği"yle sıyrılır.

Ulu bir ağaç, Tanrının ışığıyla aydınlanmış bir ağaçtır insan ruhu. Köküyle ayrı, dallarıyla, yapraklarıyla ayrı, çiçekleriyle ayrı bir anlatım dili kullansa da, tek yaşantıdır sürekli öyküsü: Tanrının önünde eğilme aşkı.

Ruhun barış öyküsü, prizmanın derinliklerinin öyküsü.

*
* *

Fiziği böyle zorladı ruh. Onun ötesini böyle kurcaladı. Namaz atıyla aştı ufukları. Oruç bağında ezelden ve ebedden şıralar içti. Aşk kanına boyandı.

Ölüm sfenksinin muammalarını böylece çözdü.

Sırlarla dolu o hakikat prizması olma özelliğiyle.

*
* *

Alâaddin'in sihirli lâmbası, sırların aynası olmak, bu, ruhun hakikat ışığına özlem duyan prizma olmak özelliğinden ileri gelmekte.

Ama ne yazık ki, yüzeyi çok duyarlıklı bir priz-

madır bu. Çabuk pas tutar ya da billuru, çabuk , zerrelerinin konumunu değiştirmeleriyle ışığı idrâk etme yetisini yitirir.

Onu çok iyi korumak gerekli.

*
* *

Ateşten, cehennem ateşinden korumak gerekli onu.

Ve sürekli cennet sabahları ve aydınlıklarıyla parlatıp arıtmalı.

Altın terazilerinde tartmalı onu. Gereksiz fazlalıkları ayıklamalı. Ve kayboluşları, eksilişleri zamanında telâfi etmeli.

*
* *

Bir bakıma cehennemle cennet arasına asılmış bir aynadır o. Dönüşüne göre,ondan veya öbüründen yansıyışlar gösterir.

Ama, o, hakikat ışığını tam alır hale gelince, yeni renk ve ışık, her şeyi örter; cenneti de, cehennemi de.

*
* *

Bir meyva gibi olgunlaşır bu prizma, dalında. Bir ağacın dalında.

Bu ağaç, ermişlerin ağacıdır.

*
* *

Namazlar, kanattır ona. Oruç, onu, billur bir su kaynağına çevirir.

Çile, içten arıtır onu.

Erdem, onun bulanıklıktan ıraklığını simgeler.

Tanrı korkusu, onun yaşama güveni, kırılmazlığı.

Tanrı sevgisi, onun coşkusu, gerçeğin ışığını yansıtma aşkının kaynağı.

Ahiret, gerçek yaşama ortamı.

Kur'an onun ahlâkının mimarı.

*
* *

Bu prizmayı, kırmamak ve paslandırmamak... Onu örselememek.. Kelebek kanatlarını incitmemek. Onu boğacak perdeler ve zarları açmak, yırtmak.. Onu salt varoluşuna kavuşturmak. Brütlüğün, saflığını bozacak dereceye varmasına izin vermemek. Dünya, onu brütleştirir, durmadan brütleştirmek ister oysa.

Tanrı yolunda, uğrunda çalışmak, onu yeniden kendine getirir. Yitirmiş olduğu kendini kendine buldurur.

Vahiy onun ab-ı hayatı, Kur'an onun Hızırıdır.

Vahiy Uygarlığı, onun yaşayacağı tek zaman ve tarih gerçekleşimi.

*
* *

Sürekli diriliş otağıdır, ruh prizması. Diriliş insanı, Diriliş Toplumu ve Diriliş Devleti, onun ocağı ve oymağı; öz yurdu.

O, bu yurdu buluncaya, özyurduna kavuşuncaya kadar kendini taştan taşa vuracak olan bir sürgün, bir gurbet damlasıdır. Bir hicret hücresi.

PERDELER

İnsan, ruhunun gelişip serpilmesi bakımından, bu dünyada, nice tehlikeler ve risklerle çevrilidir.

Onun içindir ki, yol, "kıldan ince ve kılıçtan keskin" kabul edilmiştir.

Güzellik, insanı ilk elde yücelten bir değerler plânıdır. Ama ruhu tümüyle kaplarsa, insan plastiğin köpüğünde boğulabilir. Estetik, ruhun, "kalb" durağından öteye, bütünüyle değişime, âdeta kimyasal bir başkalaşıma uğramadan geçemez. Her güzel çizginin ardında, erotizmin tuzağı kuruludur. İnsan, bu kamufle edilmiş çukurları aşmasını bilmezse, ruhunun ilerlemesini tamamlayamaz. Önce ruhla elele, güle oynaya giden güzellik, kıldan ince bir dar boğaz ya da kapıya gelindiğinde, ya dışarıda kalır, ya da özündeki bütün libidal ve narsisist artıkları pul pul dökerek, saf bir şekilde ideal âleme ait yanıyla ruhla birleşimini, kay-

naşmasını yapar. Şairin veli oluşu, veliliğinden sonra da şiir biçimli eserler vermesi ancak bu şekilde olur. Bu eserler, görünüşte şiir veya musiki parçalarıdır, gerçekteyse ayrı bir planın deyişleri. Bu yüzdendir ki, Mesnevi'de, ya da Muhyiddi-i Arabî'nin şiirlerinde şiirden başka bir şey görmemek, insanı yanıltır. Bu ruh öncüleri, şiirden öteye geçmişlerdir, ama şiiri de kendileriyle beraber geçirmişlerdir. Erotik ve plastiği aşamamış estetikle, bunlardan soyunup Allah'a tapınma, Allah'ı anma ve Allah'a götürme planına yükselmiş estetik arasında, bir derece farkı değil, bir mahiyet farkı vardır.

Ayni kural, doğruluk ve iyilik planlarında da, yani sanat planlarında olduğu gibi bilim, felsefe ve ahlâk planında da geçerlidir. Bilim ve ahlâk, hakikati araştırma ve iyiliği gerçekleştirme özellikleriyle, ruhun ilk yükselişinde âdeta hazır kanatlardır. Fakat, fizik gerçekliklere takılıp kalan ve ondan ötesine bakmayan, yani hikmet'e yükselemeyen bilim ve felsefe, ruhu kuşku, gurur ya da inkâr bataklıklarına saplar. Oysa, tevazu içindeki ruh, gerçeği araştırma aşkını, bir noktadan sonra, rahmânî bir teslimiyetle birleştirip, imân çekirdeğinde eritebilir. Böylece, akıl hamlığını yitirerek, Tanrı aşkıyla karılıp cezbeden, mânevî sarhoşluktan nasipli bir akıl olur. Yoksa Firavun aklından bir tür akıl gibi, gurur heykeli gibi kaskatı donar kalır. Ahlâk da, ayni şekilde, toplum düzenini amaçlamış biçimsel kurallar olmaktan öteye gitmez ve af, merhamet, şefkat, sevgi, barış gibi ru-

hun yüce özellikleriyle donatılamaz, tevazu ve hakkı teslim, olaya çok yanlı bakış yönünde eğitilmezse, bir noktadan sonra, kutluluk yolunda açılmak isteyen ruha engel olur.

İç âlem dilinde, bu engellere ve risklere "perdeler" denmiştir. Ruhun önünde, önce karanlık perdeler (zulmânî, şeytanî perdeler) vardır. Onu aşarsa, dediğimiz planlardaki ışık perdeleri (rahmânî, nurânî perdeler) vardır.

Bundan sonra, bir perde kalıyor: Ne kadar silinse, ne kadar soluklaşsa, ne kadar incelip şeffaflaşsa, insan ruhunda, benlikten bir eser kalmışsa, o, ruhun gelişimini bütünleşmesinde bir engel, bir perde olacaktır. Ve asıl engel, asıl perde.

O durağı da aşan insan için, artık perdeler kalkmış olur.

KAPI

Maddeye ve reele yönelik bilimler ve disiplinler gibi, iç âlemimizin, yani ruh gelişimimizin de bilimleri ve disiplinleri vardır. Ruhumuzun da coğrafyası, fiziği, jeolojisi, kimyası, arkeolojisi, astronomisi, matematiği, tarihi, psikolojisi ve sosyolojisi vardır. Onun teoriği ise, felsefenin felsefesi, teolojinin teolojisi, metafiziğin metafiziği, özetle teoriğin teoriği olarak, bilgelik ve saflaşma'da kendini bulur. Bütün bilim ve disiplinleri, bu **bilgelik** ve **saflaşma**'nın ön araştırması, belge toplaması, arşiv yığması ve yöntem denemesi gibi değerlendirilebilir. Öte yandan da, bunlar, bir bakıma bir alan temizlemesi ve düzeltilmesi biçiminde yorumlanabilir.

Nasıl, jeoloji, yer kabuğunun katlarını inceler, ondaki damarların neye yaradığını, neye yaramadığını, sertliğini, yumuşaklığını, ne gibi oluşum devrelerinden geçtiğini bize söylerse, iç âlem jeolo-

jisi de, ruhumuzun katlarını, iyi ve kötü damarlarını, altınını, gümüşünü ve demirini, kömürünü ve elmasını, deprem ve sarsıntıya duyarlı çizgilerini, dayanıklı ve dayanıksız, oturmuş ve oturmamış tabakalarını anlatır. Ruhumuzu tanıyarak, ondan filizlenecek iyilik ve kötülük çiçeklerini belirleyebilir, ondan fışkıracak arteziyenleri bulgulayabiliriz.

Ruhun da tarımı vardır. Onda, buğday, pamuk, gül ve lâle yetiştiği gibi, karamuk, ayrıkotu, afyon, tütün ve zakkum çiçeği de biter.

Nasıl insanlık tarihini iyi bilmek için arkeolojik kazılar yapıyorsak, ruhumuzun gelişimini saptamak için de, âdeta bir iç kazı yapmamız, arkeolojik kazı tarzında içimize bakmamız, duygularımızın ve düşüncelerimizin arka planında, gerisinde ve derinliğinde sondajlar ve kazılar tertiplememiz gerekecektir. Toplum şuuraltlarının, arketiplerin ötesine varmalıyız. Evet, ruhun da bir arkeolojisi vardır. Orda da, kafası uçmuş fâni put kalıntıları, yıkık medeniyet ve kent birikintileri, kafatasları ve iskeletler buluruz.

Ruhun ilerlemesi ve gerilemesi de bir hesap ve kitap işidir. Bir gülün açılışı gibi, ruh, yavaş yavaş gelişir. Mevsimler ve baharlar bekler. Bir ayın dolunay olmağa gidişi gibi, zaman ve saat, sayı ve grafik ister. Şartlar, duraklar, basamaklar vardır.

Fizik ve coğrafyadaki rüzgârların, suların, toprağın, ses, koku ve ışığın, renk ve dalgaların, titreşim, hareket, hız ve durağanlıkların, ayçeki-

mi ve yerçekiminin işlevleri gibi, ruhumuz fizik ve coğrafyası faktörlerinin etkileri söz konusu olur. Bazı rahmanî rüzgârlar, bizi, manevî âleme alıp götüren esintiler ve ilhamlardır. Düşlerimiz, yiyip içme konusundaki dikkatimiz, tutumumuz, davranışımız ve her işimiz, ruhumuzu süreklice eğiten verilerdir.

Ve kimya, bu bilim dilinde simya olur. Ruhumuzun bakır tarafını altına çevirme, kötülük yeteneklerimizi iyileştirerek yücelik planına aktarma ve burada un ufak hale getirilmiş niyet, arzu, atılım ve benzerlerinin mozayığını yeniden hamurlaştırıp yoğurarak ve onu fizikötesiyle mayalandırarak yeni bir ruh yoğurma bilimi. Geleceği okumak, bu. Cifir ve ebcet, bu. Mistik matematik.

Ve nasıl yıldızları, samanyollarını, deniz diplerini ve daha ötelerini merak ediyorsak, ve bu meraktan bir astronomi, bir oseanoloji doğmuşsa, aynı şekilde, ruhumuz için de, öte ihtimaller planında, bir astronomi ve bir oseanoloji yatmaktadır.

Ve dil bilimi. Ruhun grameri. Firavun'un tanrılık iddiasıyla Hallâc'ın "Enel Hak" deyişini, dış benzerliğe karşılık içte birbirinin tam zıddı oluşundaki sırrı tel tel kurcalama ve yoklama.

Bütün bu bilim arayışları, bir özgürlük savaşı donanımıdır. Bir zindanı gün ışığına çıkarmak ve kavuşturmak için tünel açmaktır. Sınırlıya karşı verilen kavgadır.

Bu bilim, suyu abdest yumuşaklığıyla aydınla-

tır, toprağı teyemmüm şifasıyla mumyalar. Ve su, ve toprak, vakitlere işaret eden güneş, saatlere ayarlanan gece ve gündüz, bütün tabiat, bu bilimde, elimizdeki malzemedir; onu, istediğimiz tertipte yeniden düzenleyerek büyük yolculuğumuzun "azığı" yapabiliriz. Ruhun hakiki yurdu olan Âhiret'i bulma yolculuğunda, bu bilim ve bu dökümanlar, hazırladığımız ilk dosya, ilk rapordur. Keşif dosyası ve raporu. Çevreyi ve yolu pâk ve arı kılma işleminin başı.

Bilim, bu bilim, bir yandan, sanata ve onun cevheri olan şiire, öte yandan, teorik düşünce dinamiklerine ve pratik planda genel bir uyarlık sanatı olan politikaya, ve iki kanadın da üstünde, bütünü ayakta tutan ve şahsî aynada yansıtan, onu içe ve dışa dönük merceklerde bekleten, ısıtan, değişimin yüksek fırınına sokup çıkaran ahlâka kopmaz bir şekilde bağlıdır. Bütün bunların hepsi, birbirine fon ve temel, sonuç ve sebep zinciriyle kenetli halka olurlar. Ve bunların hepsi, içiçedir. Bilim ve şiir, içiçedir, bu yaşantı denen iğretiye sonsuzluğun vurmuş gölgesini izlemede. Üstümüzden bir bulut gibi geçen büyük kartalın yere düşen gölgesinde uğurlu fallar açan ruhumuzun afsunla arıtılmış büyücülüğünden doğma ıstırabını hafifleten, büyük soru çengelini döğe döğe düzeltip cevap levhasına çevirmemizde çekiçler gibi elimizde sallanan irade ve düşüncemiz, duyuş ve duyarlığımız, davranış ve sezişimiz ve bunların bütün bilim ve sanatları, iz ve eserleri, yaşayan ve bizi çevreleyen bir canlı kütüphane, şimdiki za-

man sırrını yakalamış bir müze, çağdaşlaşmış bir arkaik depo, bir Tanrı halifeliği arşivi denli zengin ve etkindir.

Böyle bir amacı olan bir bilim, bir anda, Alâaddin'in sihirli lâmbası olur. Ve biz, onunla, yavaş yavaş, bilim ve sanatın, politika ve ahlâkın da eriyip tek bir sıvı halinde oluğundan aktığı yeni bir alana gireriz; bu, bir parmak işaretiyle ayın ikiye bölündüğü, ölünün dirildiği, meleğin yandığı aşk çizgisindeki sınır işaretlerinin gözüktüğü, kara ve ak iki tasarruf dünyası olarak Cehennem ve Cennetin soluklarının işitildiği, fiziğin tomar tomar dürülüp kendi içine kıvrıldığı yeni bir dünyadır. Bilim, bu dağ doruğuna çıkmamız, Sina Dağı'na ermemiz için, bir Mûsa Âsası oldu. Maddî dünya bilimleri ise, onun yanında ve ona karşı çıktıkları her sefer, büyücülerin değneğiydi. Ve Tûr'a çıkıldıkta, birden hava değişecek, hür ufukların temiz soluğuyla göğüslerimiz dolacak ve genişleyecektir. Ve denizi göreceğiz. Ve ateşi göreceğiz. O ateş ki, Hz. İbrahim'i yakmak için yalımlandırılmış ateşin arka yüzüdür. Orada, Allah, Hz. İbrahim'i pişirecek ateşi, Nemrut'un eliyle yaktı. Burada ise, Hz. Mûsa'nın aklını başından gidererek gerçek aklı bulması, cezbeyle terbiye edilmiş gerçek aklı bulması, coşkuyla yıkanmış usluluğa ermesi için ateşte gösterdi kendinden bir tecelli. Ya da ateş biçiminde gösterdi kendinden bir tecelliyi. Dünya bilimlerini yakıp gerçek bilimi tüttüren bir ledünnî simya ateşine bürülü bir tecelliyi.

Ve Hızır'ın âb-ı hayata ermeden önceki karan-

lıklarla sembolleştirilmiş zahmetli yolculuğu, bu bilim çalışmalarına işaret. Ve âb-ı hayatın bulunuşu, bu bilim ağacının bahara ulaşmasından, çiçek açışından ve meyveye duruşundan sonrasına geçiş sözü. Âb-ı hayat, Son Sınır'dır, Kevser'dir. Âhiret'i somutlaştıran şartların çavlanı.

Âhiret, soyut mudur, somut mudur? Âhiret, soyutun soyutu, somutun somutudur. Soyutluk, onun soyutluğu yanında somutluk gibi; somutluk, onun somutluğu yanında soyutluk gibi kalır. Bize Âhiret somutluğunu, ancak, mutlaklık düşüncesi ve kozmik gerçekleşim benzetmesi kavramaları bir parça ışıtır; anlayışımıza getirir onu.

İşte, bu eşsiz yapıya girmek için, sözünü ettiğimiz bilimler, ilk kapı ve ilk anahtardır. Ondan sonraysa, daha, kırk kapı ve kırk anahtar vardır.

SU

Derinden akan suya bak, ruhum. Yeraltı sularını düşün. Sarkıtları, dikitleri oluşturan, mermerin pürüzsüz dokusunu ören, çarptığı taşları yıkayan ve taşlara çarpa çarpa yıkanan suya dik gözlerini. O karanlıktaki suların ışıltılarında hecele gizli oluşların tarihini. Tarihin ebcedini yakala mağaralarda akan suların dalgalarında. Yeryüzündeki şehirlerin kaynakları onlardır. Denizleri uzaktan uzağa gözetleyerek anlamlandıran, gün ışığının gökten, tuzun topraktan gelip denizi deniz yaptıkları gibi dağların bağırlarında doğup, volkanik engebeleri yalaya yalaya geçerek, granitlerin yivlerinde ıslıklar çala çala ilkbaharların serinliğini, diriltici tatlılığını ummanlara ulaştıranlar onlardır. Güneş ve toprak gibi dolaylı değil denize etkileri. Denizin suyuna maya olarak onu dolaysız bir biçimde tazelerler. Ölü deniz onlarla canlanır, onlarla dirilir. Denize gereğinde kükreyip coşma

cesaretini veren, onun yanan alnına bir şifa gibi düşen çağıltılı şelâlelerdir. Ak köpüklü şelâleler.

Su, yeraltında, kalbin portresini çizen tabiat sanatkârıdır. Binlerce taslaktan sonunda o eşsiz portreyi çıkarır ve sonra onu denizin ve nehirlerin müzelerine taşır.

Çiçeklerin kırpışan kirpiklerinde bir bahar uykusu gibi onun özlemi yatar. Saat gelir, su, onların taç yapraklarına bir eflâtun rengi görünümüyle yükselir. Su, çiçek ve güneş, hilkatin kimya mucizesiyle zamanın sonsuz çarşafları içinde bir doğumun muştusunu, denizlere bir teselli türküsü olarak dağların zirvelerinden nefha nefha, bir ışık demeti gibi uzatırlar. Ve denizler bu ışık oklarıyla yaralanırlar. Kımıldanırlar, titreşirler ve ürperirler.

Ruh, kendi orucunu, su vuslatını erteleme iradesini göstererek bütünler. İnsan ve su: Aşktır bu. Ama, değişilemeyen, değiştirilemeyen, adsız ve gömülü aşk. Kanatlarda yaşanan, güzlerde sergilenen, peribacalarının buhurdanı aşk.

Denizlerin yaşadığını yaşamaktır su vuslatı. Hakkedilmiş vuslat. Bir iftar hızırı. Hazana çevrilmeden hasadı yapılan sabrın kerameti. Aşk hasadı yani.

Dünya toprağını sırtına yüklenmiş hissetsen de, sen, suya eğil, suyu deş, suda diren kirliliğe, katışığa ve bulanığa.

Bin suyu dinleyerek, bin su durağında dinlenerek, bin su imbiğinden geçerek durulacaksın. Ve bir gün, onunla birlikte yeraltından fışkırarak

çıkacaksın. Yeryüzü nehirlerinde ve denizlerinde görüneceksin.

*
* *

Zincire vurulamayan su! Ruhumu dinle! O da senin gibi zincire vurulmazdır. Sen, toprakla, cansızla canlı arasında bir köprüsün. Birini öbürüne götüren köprü. O da, hayvanla melek arasında, ve yaratılanla Yaratan arasında bir köprü. Yaratış dünyasını, yivlerinde döndüre döndüre çekip götüren bir İsrafil sûru. Ruh. Bir tüfeğin içi gibidir. İnsan da bir tüfek. Nişan tahtasına ulaşmak için, ruhun ortasından yönlenmek ve hız kazanmak gerekiyor.

*
* *

Yarasalar da su içer mi, onların da suya ihtiyacı var mı, bilmem. İhtiyaçları olsa bile, yarasaların suyu taş ve topraktan ayırabildiklerine inanmak kolay olmaz. Güneşten yanmamışlardır ki, suya ihtiyaçları olsun. Belki onlar, mağaraların ve karanlıkların asgari nemiyle yetinirler. Bu, onlara fazla bile.

Güneşi bile beklemeden mum ışığında yanan pervanelerse, suyu beklemek sabrını gösterebilirler mi? Belki de onlar, bulutlar bile onlardan uzak olduğu için, sislerin zerrecikleri ve çiğlerin buğularıyla susuzluklarını giderirler. Ve bu, onlara fazla bile.

*
* *

Akmayan mermer çeşme neyse, "su" yu unut-

muş ruh, odur. Suyu kesilmiş çeşme, bütün mermerini eritip su yapsa yeridir. Hakikatini yitirmiş ruh, bu eksikliğinin ateşiyle yanıp kavrulsa, belki göklerde bulutlar oluşur ve bu ateşi dindirmek üzere, gecikmiş olan o "su" gönderilir.

Sabır, ruhun, özlemine, kavuşma için verdiği mühlettir. Sabır, randevu saatini doğru tayin etmek demektir. Sabır, bir hoşgörü iznidir, ruhun, umulan oluşa verdiği. Hızır'ın, karanlıklar içinde sabırla arayıp durduğu su, Âbı-ı Hayat, o arayış ve sabrın yemişi oldu, yani o sabır ve arayışta önceden mevcuttu.

Evet, su, ruhun susuzluğunda mevcuttur.

*
* *

Ruhum, susadığın suyu, kendinden başlayarak aramaktan vazgeçme. Eşyayı geçip dolaşmadığın yer kalamadığı zaman, belki yine dönüp sonunda kendine geleceksin. Ama artık, sen kendinin bir taslağı değilsin. Sınavdan geçtin ve kendini buldun. Kendini hem dıştan, hem içten gördün. Sana bütün bir eşya ve anlam evreni de seninle beraber döndü. Kendini eşyada dağıttın, sonra parçalarını çağırarak topladın. Hz. İbrahim'in tepelerden parçalarını çağırıp dirilttiği kuş gibi. Dirildin kendi ruhunda. Yeniden var oldun. Şimdi artık susuzluktan çatlamış dudaklarına yaklaştırabileceğin bir bardak suyu, uzanıp almak üzere, başucunda bulabilirsin.

NÖBETÇİ

Mahşer ne zaman başlayacak?

Ruh için böyle bir soru ve sorun yoktur.

Onun için, Mahşer, başlamıştır bile. Bir bakıma, yaratıldığı anda başlamıştır. Cevherinde, mahşer ve kıyamet mayası vardır ruhun. İlk yaradılışta ona sorulan soru, biraz mahşer ve kıyamet üslûbunu taşır.

Her ruh, afâkî kıyamet ve mahşeri beklemeksizin, kıyamet ve mahşerini başlamış kabul etmelidir.

Her ruh, kıyametini ve mahşerini kendisi başlatmalıdır.

Mahşer, bugün için, sadece adı kitaplarda geçen soyut bir kavram, sadece dudakların tekrarladığı bir ezber konusu değil, en yakıcı bir sıcak, en dondurucu bir soğuk gibi bizi ürperten ve titreten bir yaşama tarzı ve kıvamıdır. Mahşer, yaşanan

bir şeydir. "Yaşayan Mahşer" dir gönlümüzün sürekli konuğu.

Müslüman, evinde bir ulu konuk varmışçasına dikkatli olan bir ev sahibidir.

Ruhun, varlığının şuuruna başlaması, kıyamet ve mahşerden haberli olmakla olur. Ondan habersiz olduğu sürece, kendinden de habersizdir.

Hazanı ve sonbaharı bilip düşünmeyen gül ve çiçek, bahardan da habersiz demektir. Baharın da gerçeğiyle yaşayamayacaktır.

Cehdet, ruhum, sen baharı yaşayasın, bahar seni değil; sen baharı tasarruf edesin, bahar seni değil.

Bahar sarhoşluğunun karşısına, hazan ve sonbahar tiryakiyle çıkmalısın, ruhum. Böylece, sarhoşluk şarabını damıtıp süzerek, ondan, vecd ayıklığı kevserini, şerbetini elde etmek sana nasip olur.

Mahşere yabancı ve zıt her duygu ve tutku, her düşünce ve iş, senin için bir ayak bağıdır, tutsaklık zinciri ve halkasıdır, kölelik mührü ve damgasıdır.

Özgürlüğünü, mahşer bilinciyle kazanacaksın.

"Kıyamet alâmeti", ruhu (ve ruhum! seni), aldatmamalıdır. Onlar, "artık her şey bitti" psikolojisi ve melankolisi için bahane olmamalı. Tam tersine bir uyarı gibi, ruhu (ve ey ruhum seni!) kamçılamalıdır. Büyük ve afâkî kıyamet ve mahşerin zamanı bir sır, bir gayb sırrı olduğuna ve ondaki

yakınlık ve uzaklığın bizim ömrümüzdeki yakınlık ve kısalıkla karşılaştırılması mümkün olmadığına göre, beliren alâmetler, senin, kıyametin ana kaynağı olan kötülük ve inkârla savaşmanı bilemelidir. Bu savaşı kazandığın her sefer, o alâmetler de kaybolacaktır. Sana bu şerefli zafer gücü bağışlanmıştır ey ruh, ve ey ruhum!.

Kıyamet ve mahşer, kimi zaman sana yaklaşır görünerek seni uyandırmak istemektedir. Ve bu bir aldatmaca değildir. O, gerçekte, sana, zaten çok yakın değil midir? O, zaten, senin içinde mevcuttur.

Ve sen onu, sade bir korku olarak değil, bir muştu olarak yaşıyorsun.

Kıyametsiz yaşamak. Bu, senin işin değildir.

Hatta, dikkatli bakarsan, dağlar, taşlar, otlar, ağaçlar da kendi özellikleri çerçevesinde kıyameti yaşıyorlar. Böcekler, gözle görülmeyen mahlûklar da mahşeri.

Ve insana mahsus ölümcül bir uyku var. Bu uyku yüzünden, sen, kıyametin ve mahşerin kıyısından geçiyorsun da farkında olmuyorsun. Ve yine insana mahsus bir uyanıklık, bir ayıklık var. Onunla bu uyuklamayı kovmasını bilmelisin.

Günah, mahşeri ve kıyameti unutma ya da hatırlamama boşluğundan yararlanan bir dalgınlığın meyvesidir. Memnu meyvası.

Sen, bu zakkum yemişini, daha başlangıçta ısırdın. Ve hâla dudaklarında yakıcı zehrinin köpükleri duruyor.

Bu kara köpükleri dudaklarından sil, zikirle, oruçla ve duayla. Kıyamete ve mahşere mahsus tesbihin taneleri olan anışlar, düşünüşler ve davranışlarla.

Bir tören ruhu içinde ol, ruhum, süreklice. Bir tören aşk ve vecdi içinde.

Kıyamet ve mahşerin, ebedîlik aynasından yansımasından doğan bir tören ve âyin içinde.

İşte o zaman, bozulmaz sıhhate kavuşmuş olursun. Mânevî mumyanın, hayat mumyasının sırrını yakalamış olursun. Ölmeden önce gelen ve her türlü fânilik tozlarına direnen mumyanın.

Uyan ki, başka uyanacak vakit yoktur. Ya da o vakit geldiğinde, sen, çok geç kalmış olacaksın.

Uyan ve bir kıyamet, mahşer eri gibi dolaş yeryüzünde. Yeryüzünün bütün tepelerine mahşerin, kıyametin sancağını dik. Çölde, sıcak ve susuz çölde, nazlı bir hurma gibi sallanan o sancağın altında insanlığın toplanmasına çalış. Toplansın insanlık, mahşer sancağının altında. Tûba altında toplanan Cennet Halkı gibi. Ve sen, o sancağı tutan nöbetçi ol, ruh, ey ruhum! Tam kalbi hizasında tutan nöbetçi.

ÜRPERİŞ

Her inanmış kişide bir ürperiş vardır. Ürküş değil, ürperiş.

Allah'ın korkutuşundaki şiddeti görüp ürpermek, yaratışındaki hikmeti, şefkati, merhameti görüp ürpermek. Uyarışla ürpermek, muştuyla ürpermek.

Allah'ın maddî ve mânevî nimetlerini görüp sevinçten titremek. Gazâbını ve azâbını düşünüp korkudan bayılacakmışçasına ürpermek. Can korkusuyla değil, başkaldırmış olma korkusuyla ürpermek.

Bütün ledünnî ilmin başı ve temeli, bu ürperiştir.

Bu ürperişin verdiği yakıcı iç derdin devasını, dermanını, çare ve şifasını aramaktır ki, insanı, erlerin, erenlerin, pirlerin, yani ululaların izine götürür.

Kur'an'ın iç anlamlarına nüfüz etmeyi böylece arzularız ve yol yordam araştırmaya böylece girişiriz.

Ve böylece içimizde bazı perdeler aralanır.

Rahman'ın bağış rüzgârı titretip durmaktadır zaten o perdeleri. Fark etmemiz için, içine battığımız dalgınlıktan bir an ayrılmamız ve hakikati bilme aşkıyla bir kerecik ta gönülden ve tam bir samimiyetle ürpermemiz yeter.

Arkaya dönüp hilkati ve ileri bakıp kıyameti görünce ürperecek olan, imânın tılsımına ermiş demektir.

(Hâl), bu ürperişin ürünü. (Makam), bu ürperişin meyvesi.

(Telvin), bu ürperişin rengi, kokusu ve tadı, dağılışı, bölünüşü, tafsili; (Temkin), onun sükûna erişi, yedi rengin günışığında eriyişi gibi huzurda bütünleşmesi, eski deyişle icmâli.

Bu ürperiş, Allah'ın isim ve sıfatlarını içimizle ve kalbimizle bilmemizi sağlar. Bizi (taklit)ten (tahkik)e götürür.

Din, onunla, bir bilgi olmanın ötesinde, insan için yaşamanın ta kendisi olur; dünya görüşü olmakla birlikte yaşama tarzı haline gelir.

İnsan, bu ürperişle, Allah'a teslim olur. O zaman, ona müslüman deriz.

Müslümanın uğurudur bu ürperiş. Onu her türlü sapmadan koruyan, yolunu yitirmesinden esirgeyen ak ve yeşil bir uyarılmadır.

YOLLAR

Yollar.

Ah, bu yollar!.

Üveys-i Karanî'nin, Cüneyd-i Bağdadî'nin, Bayezid-i Bestamî'nin, Hallac-ı Mansur'un, Abdülkadir Geylânî'nin, Ahmed Rüfaî'nin, Muhyiddin-i Arabî'nin, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin, Bahaeddin Nakşıbend'in, İmam-ı Rabbanî'nin, Hâlid-i Bağdadi'nin, Hacı Bektaş-ı Velî'nin, Akşemşeddin'in, Aziz Mahmud Hüdayi'nın, bütün bu hazretlerin ve onlara bağlıların ve daha nice ulların yolları.

Bu yollar ki, gidip gidip Ana Yol'la birleşirler, Ana Yol'da toplaşırlar ve tek yol olurlar. O yol ki, imamların, sahabelerin, peygamberlerin ve Büyük Peygamber'in yoludur. O yol ki Kur'an Yolu'dur, Hakikat Yolu'dur. Hakikat uygarlığı olan İslâm'ın yoludur. O yol ki, Allah Yolu'dur.

Her insanın mizaç damarından geçen bu yollar! Kanı süte çeviren, sütü bala döndüren, balı kevsere dönüştüren bu yollar.

Ah, bu yollar!

Aklın, mecnunluğun, meczupluğun ötesinde bu yollar.

Seher sarhoşluğu yolları.

Miraç gülleriyle donatılmış, ruhuna Sidretü'l Münteha kokuları sinmiş bu yollar.

Vecd yolları.

Aşk yolları.

Gözün kaymadığı bu yollar, gönlün bulanmadığı bu yollar.

Şiirin sözü, semânın raksı, orucun açlığı aştığı bu yollar. Sohbetin çileyle pekiştiği, ruh direncinin riyazetle sağlamlaştığı, kalbin ruhla desteklendiği, ruhun sırla aydınlandığı, gecenin gündüze döndüğü, gündüzün güneşleştiği bu yollar.

Ah, yollar, bu yollar!

Yalnızlıkta topluluk içindeymiş gibi, toplulukta yalnızmış gibi, sılada garip, gurbette sıladaymış gibi olanların yolları.

Erlerin, erenlerin, pirlerin yolları.

Mesnevi'nin, Mânevî'nin, ilâhilerin, na'tların, Mektubat'ların, Risale'lerin yolları.

Cebrail'in altı yüz kanadından biriyle remzlenen, sembolleşen bu yollar.

Dem'in ve vakt'in erlerinin yolları.

Kıldan ince, kılıçtan keskin bu yollar. Bu dünyada Sırat'tan haber veren, haber alan bu yollar.

Şeytanı taşlama yolları, bu yollar.

Çöllerden geçirip Kâbe'ye ulaştıran bu yollar.

Kıyametten alâmet bu yollar.

Mahşere pencere bu yollar.

Ah, yollar, bu yollar!

Ruhun arınma yolları. Uyarış ve uyarılış, muştulanma ve muştulama yolları.

Tanık olunma ve tanık olma yolları.

Cihadın bin bir türlüsünün yolları.

Şeytana mâtem, nefse imtihan, gönle bayram olan bu yollar.

Gerçek kişiliğe ermek için benlik pürüzlerinin ortadan kaldırıldığı bu yollar.

İnsan için, cehennemi şerha şerha yarıp cennete yol açan bu yollar.

İnkâr Kızıldenizini ikiye bölüp inanç Tur-i Sina'sına erdirecek Musa'nın Âsası yolları.

Ölüyü dirilten İsa nefesi yolları.

Allah'ı gören Ulu Peygamber'in izi olan bu yollar.

Kandil kandil ışıklanan bu yollar.

Türbe türbe aydınlanan bu yollar.

Gökte uçan kuşların saf saf geçişi gibi zikir halkaları olan bu yollar.

Tanrı yolunda fikir halkaları olan bu yollar.

Dostluk ve barış, hakkı teslim yolları.

Tanrı'dan razı olma ve Tanrı razılığı yolları.

Nefsi ruha, ruhu hakikate adama ve kurban verme yolları.

Eleştiriden özeleştiriye, bunalımdan sükûnete çıkma yolları.

Ah, yollar, bu yollar!

Ne kadar uzakta görünürler, ama ne kadar yakındırlar. İnsan şahdamarı kadar yakın bu yollar.

Haraplıktan sonra mamûrluk, yıkılmaktan sonra yapılama, hastalıktan sonra şifaya erme, tutsaklıktan sonra kurtulma, öldükten sonra dirilme yolları.

Mutlak İrade önünde küçük iradelerin baş kesip eridiği büyük irade yolları.

Ahlâkın en güzeli için örnek alma ve örnek olma yolları.

Bütün yaratıklara şefkat, merhamet ve sevgiyle bakan sultanların yolları.

Uhrevî Âlemin Süleyman mührünü taşıyan bu yollar. O mührü Mekke ve Medine'den alıp Kudüs'e, Şam'a, Bağdat'a, Konya'ya, Diyarbekir'e, Bursa'ya, İstanbul'a varmaya giden bu yollar.

Âhiret damgalı, kıyamet aşılı şehirler doğuran bu yollar.

Kıyılarında cennet üzümlerinin ve narlarının, Âhiret hurmalarının ağaç ağaç, dal dal sallandığı, muştu çiçeklerinin yaprak yaprak parladığı bu yollar.

Ne kadar taşlık ve sert görünürler, ama ne kadar yumuşaktırlar.

Âb-ı Hayat, Tûba ve Hızır yolları.

Her umut kesilen yerde kaybolmuşken yeniden beliren yollar.

Ayağa kalkış yolları, diriliş yolları, bu yollar.

Ah, yollar, bu yollar!

SON

İÇİNDEKİLER

7 Süt
9 Kale
11 Lâmbada Diriliş
14 Görev
18 Koşu
23 Gönül Yolculuğu
27 Zaman
31 Yüzük
36 Tılsım
41 Sallantı
46 Sina Dağı Ya Da Yeni Ateş
54 Türbelerin Dili
58 Put ve Ruh
60 Gölge
65 Prizma
70 Perdeler
73 Kapı
79 Su
83 Nöbetçi
87 Ürperiş
89 Yollar